

KLP SFCR 2020

Rapport om solvens og finansiell stilling 2020
(Solvency and Financial Condition Report)

KLP

Rapport om solvens og finansiell stilling 2020
Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap
Org. nr. 938 708 606

Innhold

Sammendrag.....	4
Utvikling siden årsslutt	Error! Bookmark not defined.
A. Virksomhet og resultater	6
A.1 Virksomhet	6
A.2 Forsikringsresultat.....	7
A.3 Investeringsresultat	7
A.4 Resultat fra øvrig virksomhet.....	9
A.5 Andre opplysninger	10
B. System for risikostyring og internkontroll.....	11
B.1 Generelle opplysninger om systemet for risikostyring og internkontroll.....	11
B.2 Krav til egnethet	14
B.3 Risikostyringssystemet.....	15
B.4 Internkontrollsystem	18
B.5 Internrevisjonsfunksjon.....	19
B.6 Aktuarfunksjon	20
B.7 Utkontraktering.....	21
B.8 Andre opplysninger	21
C. Risikoprofil	22
C.1 Forsikringsrisiko	22
C.2 Markedsrisiko	24
C.3 Kredittrisiko	26
C.4 Likviditetsrisiko	26
C.5 Operasjonell risiko.....	27
C.6 Andre vesentlige risikoer	27
C.7 Andre opplysninger	27
D. Verdsettelse for solvensformål	28
D.1 Eiendeler	28
D.2 Forsikringstekniske avsetninger	32
D.3 Andre forpliktelser	39
D.4 Alternative verdsettingsmetoder	41
D.5 Andre opplysninger	41
E. Kapitalforvaltning.....	42
E.1 Ansvarlig kapital	42
E.2 Solvenskapitalkrav og minstekapitalkrav	47
E.3 Bruk av durasjonsbaserte undermodulen for aksjerisiko ved beregning av solvenskapitalkravet.....	49
E.4 Forskjeller mellom standardformelen og benyttede interne modeller	49
E.5 Manglende oppfyllelse av minstekapitalkravet eller solvenskapitalkravet	49
E.6 Andre opplysninger	49
Godkjenning	49
Templater	50

Sammendrag

Solvens II-regelverket ble innført fra 01.01.2016. Regelverket er det samme i alle land i EU og i EØS-området. Regelverket skal blant annet gi økt beskyttelse for forsikringstakerne. Solvens II stiller krav til offentliggjøring av informasjon, blant annet gjennom denne rapporten. Rapporten skal gi opplysninger om foretakets virksomhet og resultater, systemet for risikostyring og hvordan internkontrollen i foretaket fungerer. Rapporten skal også gi opplysninger om hvilke risikoer foretaket har, hvilke metoder som benyttes for verdsettelse av både eiendeler og forpliktelser samt en oversikt over foretakets sammensetning av solvenskapitalen. Solvenskapitalen skal dekke den risikoen foretaket har påtatt seg ved hjelp av lovbestemt solvenskapitalkrav.

Hovedproduktet til Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap (KLP) er offentlig tjenestepensjon. Foretaket eies av kundene som er norske kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og bedrifter med offentlig tilknytning.

Foretakets kapitalforvaltning er splittet i en kundeportefølje (607 milliarder kroner per 31.12.2020) som omfatter alle pensjonsmidlene, og en selskapsportefølje (45 milliarder kroner per 31.12.2020) som omfatter foretakets egenkapital og øvrige midler.

Finansinntektene tilknyttet kundeporteføljen utgjorde 24 milliarder kroner i 2020 (44 milliarder i 2019). Dette tilsvarte en verdijustert avkastning på 4,2 prosent for året. Finansinntektene i selskapsporteføljen utgjorde 1,5 milliarder kroner i 2020 (1,5 milliarder i 2019) som tilsvarte en avkastning på 3,1 prosent.

For 2020 var risikoresultatet, resultatet som følger av at dødelighet og uførhet i perioden avviker fra det som er forutsatt i premietariffen, 1,2 milliarder kroner innenfor offentlig tjenestepensjon. Tilsvarende tall i 2019 var 1,0 milliarder kroner.

Systemet for risikostyring og internkontroll, slik det er organisert og operasjonalisert, anses hensiktsmessig for KLPs virksomhet. Foretakets vedtekter og gjeldende lovgivning legger til rette for en hensiktsmessig eierstyring og selskapsledelse, og gir en klar rolledeling mellom styrende organer og daglig ledelse. Foretakets øverste myndighet er generalforsamlingen. I tillegg har foretaket en foretaksforsamling som velger foretakets styre.

Risikostyringssystemet i KLP er tilpasset Solvens II og er organisert etter prinsippet om de tre forsvarslinjer. Styret i KLP har etablert godtgjørelseskomite, revisjonsutvalg og risikoutvalg.

Styret har fastsatt retningslinje for risikostyring og internkontroll, samt en rekke andre retningslinjer for å sikre god risikostyring og etterlevelse av lover og regler. Det er også fastsatt krav til styrets samlede kompetanse, i tillegg til kravene om egnethet og skikkethet, som også gjelder ledende ansatte og nøkkelfunksjoner i foretaket.

Utviklingen i foretakets risiko og solvenssituasjon følges opp gjennom omfattende rapportering til styret og konsernledelsen. Dette inkluderer rapportering fra alle de tre forsvarslinjene.

Foretakets vesentligste risikoer er forsikringsrisiko, markedsrisiko og kredittrisiko.

Forsikringsrisiko domineres av opplevelsesrisiko, det vil si risikoen for at personer som har rett til pensjonsutbetalinger fra KLP lever lenger enn forventet, og derfor krever større utbetalinger enn forventet. I tillegg er risikoen for at flere blir tidlig uføre, en betydelig forsikringsrisiko. Risikoen for at kunder flytter fra KLP er ikke en risiko for foretakets soliditet.

Solvenskapital og solvenskapitalkrav relatert til dette, inngår likevel i beregningene av KLPs solvenskapitaldekning under Solvens II.

Cirka 60 prosent av kundenes midler investeres i rentebærende papirer. De resterende midlene er investert i aksjer og eiendom. Markedsrisikoen domineres av aksje- og eiendomsrisiko, samt rente og kredittrisiko. Foretaket har betydelige buffere som muliggjør en slik allokering. Risikoprofilen endres dynamisk ved at en handlingsregel tilpasser andelen risikable investeringer til det buffernivået foretaket har.

Under Solvens II verdsettes alle eiendeler og forpliktelser til markedsverdi. Det er to hovedforskjeller i verdsettelsen av eiendeler og forpliktelser i Solvens II og i finansregnskapet. Den ene er verdsettelsen av forsikringsforpliktelsene. I Solvens II-regnskapet hensyntas virkelig rentenivå, mens i finansregnskapet benyttes garantert rente til verdsettelsen. Den andre hovedforskjellen er at obligasjoner og utlån som i finansregnskapet føres til amortisert kost, føres til virkelig verdi i Solvens II-regnskapet. Andre ulikheter skyldes ulik behandling av immaterielle eiendeler og utsatt skatt.

Solvens II-regelverket stiller krav til hvor stor solvenskapitalen må være gjennom solvenskapitalkravet. KLP benytter en overgangsregel for forsikringstekniske avsetninger til Solvens II-regelverket. Ved bruk av denne overgangsregelen, har KLP en solvenskapitaldekning på 359 prosent per 31.12.2020. Selv uten bruk av denne overgangsregelen har KLP en solvenskapitaldekning på 283 prosent, som er godt over eget mål om minst 150 prosent solvenskapitaldekning.

Denne rapporten er utarbeidet av KLP som livselskap. En tilsvarende rapport er utarbeidet for KLP-konsernet.

A. Virksomhet og resultater

A.1 Virksomhet

- a) Foretakets navn er Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap. Foretakets adresse er: Dronning Eufemias gate 10, postboks 400 Sentrum, 0103 Oslo
- b) Finanstilsynet har det finansielle tilsynet med foretaket. Finanstilsynets adresse er: Revierstredet 3, postboks 1187 Sentrum, 0151 Oslo
- c) Foretakets eksterne revisor er PwC, Dronning Eufemias gate 71. Kontaktperson er Erik Andersen, erik.andersen@pwc.com
- d) Det er kundene med offentlig tjenstepensjon i KLP som eier foretaket. Disse utgjøres av norske kommuner og fylkeskommuner, de regionale helseforetakene (RHF) med deres datterselskaper helseforetakene (HF) samt bedrifter med offentlig tilknytning
- e) Kommunal Landspensjonskasse (KLP) er morselskap i KLP-konsernet. KLPs heleide datterselskaper er organisert som aksjeselskaper. Følgende heleide datterselskaper inngår i konsernet:
 - KLP Banken AS med datterselskapene:
 - KLP Boligkreditt AS
 - KLP Kommunekreditt AS
 - KLP Eiendom AS
 - KLP Forsikringsservice AS
 - KLP Kapitalforvaltning AS
 - KLP Skadeforsikring AS

Figur 1: Selskapsstruktur

- f) KLPs hovedprodukt er offentlig tjenstepensjon. Konsernet er også en stor leverandør av skadeforsikringer, banktjenester og fondsprodukter. Eiendomsselskapet KLP Eiendom AS er Nordens tredje største eiendomsforvalter. Med unntak av eiendomsvirksomheten hvor en del eiendommer er utenfor landets grenser, har KLP utelukkende virksomhet i Norge.
- g) Foruten salget av KLP Bedriftspensjon AS og fusjonen mellom KLP Bankholding AS og KLP Banken AS, er det ikke annet å rapportere vedrørende virksomhet eller hendelser som har inntruffet i rapporteringsperioden, og som har hatt en vesentlig innvirkning på foretaket.

A.2 Forsikringsresultat

For 2020 er risikoresultatet sammen med ekstraordinært risikooverskudd, etter søknad til Finanstilsynet, benyttet til styrking av premiereserve for endret dødelighetstariff for menn og til nedjustering av beregningsrenten. Etter styrking av premiereserve er det regnskapsførte risikoresultatet i KLP på minus 395 millioner kroner. Dette resultatet finansieres av risikoutjevningfondet.

Risikoresultatet viser hvordan utviklingen av dødelighet og uførhet i forsikringsbestanden har vært sammenlignet med forventningene som er lagt til grunn ved den årlige premiefastsettelsen. Risikoresultatet for 2020 var på 1 201 millioner kroner innenfor offentlig tjenestepensjon. Tilsvarende tall i 2019 var 1 031 millioner kroner. Det er ikke avsatt noe ekstra til uføreavsetninger som følge av koronapandemien. Risikoresultatet vil tradisjonelt ha lite svingninger fra år til år. Likevel vil noen svingninger måtte påregnes. Dette gjelder spesielt for risikoresultatet for uførhet. Dødelighetsgrunnlaget oppleves fortsatt å ha gode marginer, og utviklingen i 2020 viste at marginene totalt sett fortsatt er noe større enn forventet.

Det ekstraordinære risikooverskuddet utgjør 2 671 millioner kroner og knytter seg til endringer i levealdersjustering – endringer i NAVs forholdstall og delingstall basert på SSBs prognoser om dødelighet – og endringer av uføretariffer fra 1.1.2020.

Det samlede resultatet på 3 872 millioner (risikoresultat på 1 201 millioner kroner og ekstraordinært risikooverskudd på 2 671 millioner kroner) benyttes til å finansiere behov for styrking av premiereserven som følge av endrede dødelighetsforutsetninger for menn med 2 579 millioner kroner og til nedsettelse av beregningsrenten med 1 688 millioner kroner. I Fellesordningen for lukkede avtaler er behovet for styrking av premiereserven 395 millioner kroner høyere enn risikoresultatet og det ekstraordinære risikooverskuddet.

Som følge av at hele resultatet, med unntak for Fellesordningen for lukkede avtaler, er benyttet til styrking av premiereserven, er det samlede regnskapsførte risikoresultatet lik minus 395 millioner kroner.

A.3 Investeringsresultat

Foretakets kapitalforvaltning er splittet i en kundeportefølje som omfatter alle pensjonsmidlene, og en selskapsportefølje som omfatter investering av foretakets øvrige midler.

A.3.1 Investeringsresultat kundeportefølje

Kundeporteføljen er inndelt i to hovedporteføljer, kollektivporteføljen og investeringsvalgporteføljen. All avkastning fra forvaltning av disse porteføljene godskrives kundene, ingenting tilfaller KLP.

Tabell 3: Inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen. Tall i millioner kroner.

Kollektivporteføljen	2020	2019	Endring
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	6 009	2 876	3 133
Renteinntekter og utbytte mv på finansielle eiendeler	11 224	10 444	780
Verdiendringer på investeringer	1 240	28 591	-27 351
Realiserte gevinster og tap på investeringer	5 698	2 140	3 558
Inntekter fra investeringer	24 170	44 051	-19 881

Tabell 4: Inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen. Tall i millioner kroner.

Investeringsvalgporteføljen	2020	2019	Endring
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	25	16	9
Renteinntekter og utbytte mv på finansielle eiendeler	42	44	-2
Verdiendringer på investeringer	-152	199	-351
Realiserte gevinster og tap på investeringer	158	22	136
Inntekter fra investeringer	74	281	-207

I kollektivporteføljen har KLP forpliktet seg til å levere en minimumsavkastning årlig. I investeringsvalgporteføljen må KLP innfri avkastningsgarantien etter fem år, mens kundene midlertidig må dekke inn eventuelt manglende årlig avkastning under denne femårsperioden. KLP krever inn en premie som betaling for å avgi en slik avkastningsgaranti (rentegarantipremie). Rentegarantipremien skal reflektere markedsverdien av avkastningsgarantien, og premien fastsettes forskuddsvis for ett år av gangen. Verdien av rentegarantipremien er oppgitt i tabell 8 under kapittel A.5 Andre opplysninger.

Manglende avkastning må dekkes inn fra foretakets egenkapital eller tilleggsavsetninger. Tilleggsavsetninger er tilbakeholdt avkastningsoverskudd fra tidligere år, og er tildelt den enkelte kundes kontrakt. Tilleggsavsetningene kan benyttes for å dekke foretakets avkastningsgaranti dersom faktisk avkastning er lavere enn garantert avkastning. Avkastning under null må uansett dekkes fra foretakets egenkapital.

Finansinntektene tilknyttet kundeporteføljene utgjorde 24 milliarder kroner i 2020, mens de i 2019 utgjorde 44 milliarder kroner (se tabell 3 og 4 over). Dette tilsvarte en verdijustert avkastning på 4,2 prosent i 2020 mot 8,5 prosent i 2019 i kollektivporteføljen, og henholdsvis 4,2 prosent i 2020 og 9,9 prosent i 2019 i investeringsvalgporteføljen.

I 2020 oppnådde foretaket et overskudd på avkastningsresultatet på 12,4 milliarder kroner, der 8,2 milliarder kroner ble disponert til kundens tilleggsavsetninger og 4,1 milliarder kroner ble disponert til premiefondet. Kursreguleringsfondet ble redusert med 0,6 milliarder i 2020. I 2019 oppnådde foretaket et overskudd på avkastningsresultatet på 10,3 milliarder kroner, der 8,0 milliarder kroner ble disponert til kundenes tilleggsavsetninger og 2,3 milliarder kroner ble disponert til premiefondet. I tillegg ble premiefondet tilordnet 0,5 milliarder kroner fra risikoresultatet i 2019.

Kostnadene for å forvalte kundemidlene var på 213 millioner kroner i 2020. I 2019 var kostnadene på 198 millioner kroner. Kostnadene blir dekket inn av et eget omkostningselement i pensjonspremien, og inngår som en del av administrasjonsresultatet som tilfaller foretaket. Administrasjonsresultatet er oppgitt under kapittel A.5 under tabell 8, Resultatelementer i selskapsporteføljen.

Tabellen under viser kollektivporteføljens fordeling på hovedaktivaklasser og avkastning per aktivaklasse. Summen vil avvike noe fra regnskapstallet på grunn av ulike regnskapsmessige klassifiseringer. I tabellen er også derivatposisjoner ført netto, mens de bruttoføres i regnskapet. Den største bidragsyteren til finansinntektene i 2020 var eiendom.

Tabell 5: Kollektivporteføljen. Tall i millioner kroner.

Eiendeler kollektivporteføljen	Balanse 31.12.2020	Avkastning 31.12.2020	Balanse 31.12.2019	Avkastning 31.12.2019
Eiendom	79 212	6,8 %	70 659	6,7 %
Utlån	77 097	2,1 %	71 042	2,4 %
Aksjer og alternative investeringer	136 384	6,3 %	144 551	21,5 %
Anleggs-/HTF-obligasjoner	172 004	3,5 %	165 181	3,6 %
Omløpsobligasjoner	101 128	6,5 %	87 803	7,9 %
Likviditet/pengemarked	30 275	1,5 %	29 031	1,9 %
Sum	596 099	4,2 %	568 267	8,6 %

Til informasjon har ikke KLP ført investeringskostnader eller investeringsinntekter mot egenkapitalen. KLP har heller ikke investeringer i verdipapirisering.

A.3.2 Investeringsresultat selskapsportefølje

Finansinntektene fra investeringene i selskapsporteføljen utgjorde 1,5 milliarder kroner i 2020, ganske tilsvarende som i 2019 (1,5 milliarder kroner). Dette tilsvarte en avkastning på 3,1 prosent i 2020 mot 4,3 prosent i 2019. Kostnader knyttet til forvaltning av selskapsporteføljen var på 165 millioner kroner. Avkastning på selskapsporteføljen, og kostnader ved å forvalte denne, inngår i totalresultat til foretaket.

Tabell 6: Inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen. Tall i millioner kroner.

Investeringsresultat selskapsporteføljen	2020	2019	Endring
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	783	519	264
Renteinntekter og utbytte mv på finansielle eiendeler	745	725	20
Netto driftsinntekter fra eiendom	85	67	18
Verdiendringer på investeringer	325	-197	522
Realiserte gevinster og tap på investeringer	-482	411	-893
Inntekter fra investeringer	1 457	1 525	-68

Tabellen under viser porteføljens fordeling på hovedaktivklasser og avkastning på investeringene fordelt på hovedaktivklasse. Summen vil avvike noe fra regnskapstallet på grunn av ulik regnskapsmessig klassifisering.

Tabell 7: Selskapsporteføljen. Tall i millioner kroner.

Eiendeler selskapsporteføljen	Balanse 31.12.2020	Avkastning 31.12.2020	Balanse 31.12.2019	Avkastning 31.12.2019
Aksjer i datterselskaper	4 917		5 043	
Eiendom	4 529	16,9 %	4 033	11,2 %
Anleggsaksjer og tilknyttede selskaper			8	11,8 %
Sikring av ansvarlige lån	3 065	-3,4 %	5 884	0,6 %
Anleggs-/HTF-obligasjoner	16 050	7,6 %	12 698	3,4 %
Omløpsobligasjoner	3 033	6,3 %	3 396	5,7 %
Likviditet/pengemarked	7 770	1,7 %	8 995	2,2 %
Sum	39 364	3,1 %	40 057	4,3 %

A.4 Resultat fra øvrig virksomhet

Alle vesentlige inntekter og utgifter er inkludert i det foregående.

A.5 Andre opplysninger

I kapitlene over er forsikringsresultat (risikoresultat) og investeringsresultat beskrevet. Positivt forsikringsresultat og positivt investeringsresultat i kundeporteføljen tilfaller kundene. Tilsvarende negative resultat blir belastet foretakets egenkapital. Rentegarantipremie og administrasjonsresultatet inngår i foretakets årlige resultat sammen med avkastningen i selskapsporteføljen. KLP er et gjensidig eiet foretak. De nevnte størrelsene bidrar til at veksten i egenkapitalen følger veksten i pensjonsforpliktelsene. Tabellen under viser størrelsen på rentegarantipremien og administrasjonsresultatet for 2020 og 2019. Nødvendig vekst i egenkapitalen utover dette, sikres ved at det i tillegg kalles inn et årlig egenkapitaltilskudd fra eierne.

Tabell 8: Resultatelementer i selskapsporteføljen. Tall i millioner kroner.

Resultatelementer	31.12.2020	31.12.2019
Rentegarantipremie	494	476
Administrasjonsresultat	171	247
Sum	665	723

Foretakets samlede resultat før skatt var på 1,3 milliarder kroner i 2020, mot 2,6 milliarder kroner i 2019.

Ny offentlig tjenestepensjon fra 1.januar 2020

Det er gjennomført endringer i tjenestepensjonsordningen for ansatte i offentlig sektor gjennom endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover. Lovendringene er for det kommunale tariffområdet vedkommende innarbeidet i ny sentral generell særavtale (SGS) 2020 Pensjonsordninger. Ny offentlig tjenestepensjon trådte i kraft 1. januar 2020. Fra samme tidspunkt gjelder ny bransjeavtale om beregnet folketrygd i offentlig tjenestepensjon vedtatt av Finans Norge.

Reglene om ny offentlig tjenestepensjon påvirker i utgangspunktet alderspensjonsopptjening for ansatte i offentlig sektor fra 1. januar 2020. For ansatte født i 1963 eller senere vil alderspensjonsopptjening etter regelverket gjeldende før 1. januar 2020 (bruttoordning) opphøre. Disse har fått en oppsatt pensjonsrettighet fra bruttoordningen fra 1. januar 2020, og de vil videre etter denne datoen tjene opp alderspensjon i offentlig tjenestepensjon etter ny modell.

Endringene gjeldende fra 1. januar 2020 har medført at fradraget for ytelser fra folketrygden vil avvike fra det som tidligere er lagt til grunn i beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen. For enkelte deler av KLPs bestand har dette medført behov for netto styrking av premiereserven med 1 059 millioner kroner. Reserveøkningen er hensyntatt i premiereserven som er regnskapsført i årsregnskapet for 2020. Det er også periodisert inn en premieinntekt som skal finansiere økningen i premiereserven. For brorparten av KLPs bestand medfører imidlertid dette frigjøring av premiereserver som tilføres premiefond. Dette utgjør 23 203 millioner kroner, og overføringen er skjedd som en resultatføring mellom endring i premiereserve og endring i premiefond i årsregnskapet for 2020.

B. System for risikostyring og internkontroll

Beskrivelsen i dette kapittelet dekker KLP både som foretak og som konsern. Kapittelet er identisk med tilsvarende kapittel i KLPs konsern SFCR.

Systemet for risikostyring og internkontroll, slik det er organisert og operasjonalisert, anses hensiktsmessig for KLPs virksomhet i forhold til arten, omfanget og kompleksiteten av risikoene.

B.1 Generelle opplysninger om systemet for risikostyring og internkontroll

B.1.1 Struktur i KLPs administrasjons-, ledelses og kontrollorgan

Foretakets vedtekter og gjeldende lovgivning legger til rette for en hensiktsmessig eierstyring og selskapsledelse, og gir en klar rolledeling mellom styrende organer og daglig ledelse.

Generalforsamlingen

KLP har en bred eierstruktur. Medlemmer av generalforsamlingen utpekes gjennom valgmøter i de relevante valgkretsene, hvor alle eiere er invitert. Stemmerett beregnes ut fra det enkelte medlems andel av foregående års ordinære premie. I generalforsamlingen har hver enkelt utsending én stemme.

Generalforsamlingen er foretakets øverste myndighet, og består av valgte representanter for foretakets eiere.

Til generalforsamlingen for 2020 - 2022 er det valgt 179 utsendinger fra 15 valgkretser. Fylkeskommunene og kommunene i hvert fylke utgjør 10 av valgkretsene. De fire regionale helseforetakene med datterselskaper, utgjør hver sin valgkrets. Bedriftene utgjør til sammen én krets. I hver valgkrets avholdes det valgmøte som velger utsendinger til generalforsamlingen. Generalforsamlingen skal godkjenne årsregnskapet og årsberetningen for foretaket og konsernet, herunder anvendelse av overskudd eller dekning av underskudd. Videre har generalforsamlingen som oppgave å velge 24 av foretaksforsamlingens 45 medlemmer, samt fastsettelse av godtgjørelse til foretaksforsamlingen.

Foretaksforsamlingen

Foretaksforsamlingen består av 45 medlemmer, hvorav 24 velges av generalforsamlingen. Videre oppnevnes seks representanter av arbeidstakerorganisasjonene i kommunal sektor. 15 representanter velges av og blant de ansatte i konsernet. Foretaksforsamlingen har i hovedsak de samme oppgaver som påligger en bedriftsforsamling etter allmennaksjelovens bestemmelser, å føre tilsyn med styret og konsernsjefens forvaltning av foretaket. Foretaksforsamlingen velger styre og styreleder. De av foretaksforsamlingens medlemmer som er valgt av generalforsamlingen, velger fem styremedlemmer med varamedlem, mens den samlede foretaksforsamling velger styrets leder og nestleder. Foretaksforsamlingen velger en valgkomité med fire medlemmer og et varamedlem.

Styret i KLP (Konsernstyret)

Styret er et kollektivt organ som skal ivareta foretakets og eierens interesser. Styret skal følge opp konsernets etterlevelse av virksomhetsregelverk og konsesjonskrav. Styret skal sørge for en forsvarlig organisering av virksomheten, fastsette retningslinjer, planer og budsjetter, holde seg orientert om foretakets økonomiske stilling og plikter, og påse at virksomheten, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og foretakets virksomhet for øvrig. Styret består av åtte medlemmer som velges for to år av gangen, slik at halvparten er på valg hvert år. Fem styremedlemmer med inntil like mange varamedlemmer, velges av de medlemmene i

foretaksforsamlingen som er valgt av generalforsamlingen. To medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte i KLP. Ett medlem med varamedlem oppnevnes av den arbeidstakerorganisasjon eller forhandlingssammenslutning som har flest medlemmer i pensjonsordningene. I tillegg oppnevnes to observatører fra de organisasjonene som er nummer to og tre med hensyn til antall medlemmer. Konsernsjefen er ikke medlem av styret.

Konsernsjefen

Konsernsjefen står for den daglige ledelsen av KLP sin virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt. Konsernsjefen rapporterer til foretakets styre. Konsernsjefens ansvar og oppgaver er gitt i instruks vedtatt av styret.

Konsernledelsen

Konsernledelsen i KLP består av ti erfarne personer med bred bakgrunn fra norsk næringsliv og offentlig sektor. Konsernledelsen er det øverste ledelsesnivået i KLP, og har ansvaret for den funksjonelle styringen av foretaket.

Konsernledelsen er organisert etter forretningsområder, hvor enhetene Livsforsikring, Bank, Skadeforsikring, Kapitalforvaltning, og Eiendom er representert. I tillegg består konsernledelsen av divisjonslederne med ansvar for Økonomi og Finans, IT, Kommunikasjon og marked samt HR og interne tjenester.

Styrets arbeidsutvalg

Styret har tre arbeidsutvalg, et godtgjørelsesutvalg, et revisjonsutvalg og et risikoutvalg. Utvalgene treffer ikke beslutninger på vegne av styret, men fremlegger sine vurderinger og anbefalinger til styret.

Godtgjørelsesutvalg

Godtgjørelsesutvalget er et saksforberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styrets behandling av kompensasjonsspørsmål. Finanstilsynet ga i 2011 tillatelse til et felles godtgjørelsesutvalg i KLP-konsernet. På bakgrunn av dette fungerer utvalget også for de styrene i KLP-konsernet som etter loven skal ha godtgjørelsesutvalg. Utvalget har blant annet ansvaret for å tilrettelegge for at kravene i lov og forskrift om godtgjørelsesordninger i finansforetak, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond, overholdes for de foretakene i KLP-konsernet som er underlagt dette regelverket.

Revisjonsutvalg

Revisjonsutvalget er et saksforberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret. Utvalget er opprettet i samsvar med kravene til et revisjonsutvalg som følger av forsikringsvirksomhetsloven. Utvalget skal bistå i å kvalitetssikre styrets arbeid knyttet til finansiell rapportering, revisjon, risikostyring og internkontroll.

Risikoutvalg

Utvalget fungerer som risikoutvalg for styret i KLP. Risikoutvalgets hovedoppgaver er å bistå styret med å overvåke og styre foretakets samlede risiko, samt vurdere om foretakets styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivå og omfang av den samlede virksomheten i konsernet. Utvalget skal videre sikre at foretaket har gode systemer for internkontroll og risikostyring, og at andrelinjefunksjonene fungerer tilfredsstillende. Utvalget skal også påse at det foreligger tilfredsstillende organisering, klar organisasjonsstruktur, hensiktsmessig ansvarsfordeling og arbeidsfordeling mellom utøvende og kontrollerende funksjoner. Risikoutvalget skal bistå styret ved å forberede styrebehandlingen i øvrige saker som angår risikostyring.

Risikostyringskomité

Konsernsjefen har etablert en komité som er hans rådgivende organ i saker som angår foretakets overordnede risiko og solvens. Komitéen behandler samlet risikovilje, strategi for samlet risiko, og risikoeksponering på alle vesentlige risikofaktorer, herunder markedsrisiko, forsikringsrisiko og operasjonell risiko.

Nøkkelfunksjoner

Risikostyringsfunksjonen, compliancefunksjonen, aktuarfunksjonen og internrevisor er nøkkelfunksjonene i KLP. Styret sikrer at disse har nødvendig myndighet, ressurser og uavhengighet gjennom styrevedtatte retningslinjer for hver av funksjonene. Retningslinjene gir leder for hver funksjon rett til å rapportere direkte til styret i saker som angår deres ansvarsområde. Nøkkelfunksjonene utarbeider kvartalsvise og årlige rapporter som behandles av styret.

B.1.2 Eventuelle vesentlige endringer i systemet for risikostyring og internkontroll, som er foretatt i rapporteringsperioden

Det er ikke foretatt vesentlige endringer i systemet for risikostyring og internkontroll i løpet av rapporteringsperioden.

B.1.3 Godtgjøringspolitikk

Prinsipper

Styret har tidligere vedtatt overordnede belønningsprinsipper i KLP og utfyllende retningslinjer for KLP Kapitalforvaltning AS. Godtgjørelsesregelverket ble senest behandlet og revidert i styremøtet til KLP 03.12.20.

I henhold til finansforetaksloven og verdipapirfondloven med tilhørende forskrifter, har styret i KLP fastsatt og sørget for at foretaket til enhver tid har, og praktiserer, retningslinje og rammer for en godtgjørelsesordning som gjelder hele foretaket inkludert datterselskaper.

KLP-konsernet skal ha konkurransedyktige lønns- og ansettelsesbetingelser sammenliknet med tilsvarende foretak, uten å være lønnsledende. Godtgjørelsesordningen er utformet slik at den er kostnadseffektiv for konsernet.

Konsernets godtgjørelsesordninger skal være åpne og prestasjonsbaserte, slik at de i så stor grad som mulig oppleves som rettferdige og forutsigbare. Det skal være samsvar mellom avtalte krav til prestasjon og den godtgjørelse som gis.

Godtgjørelse basert på resultater

Det gis ikke individuelle eller kollektive godtgjørelser (bonus) til de ansatte ut fra KLPs resultater.

Pensjonsordning

Alle ansatte i KLP er medlemmer av KLPs pensjonsordning.

Frem til 01.05.2013 hadde KLP i tillegg en ordning med "Pensjon for lønn over 12 G"¹.

Denne ordningen er endret:

- Personer som ansettes i KLP etter 30.04.2013 omfattes ikke av ordningen.
- Personer som er ansatt før 30.04.2013 og som per i dag har lønn under 12 G, vil ikke bli omfattet av ordningen selv om de på et senere tidspunkt får lønn over 12 G.
- For personer som har en lønn over 12 G per 30.04.2013 gjelder følgende ordning:
"De som har lønn ut over 12 G, har en tilleggsdekning som medfører at også fast lønn ut over 12 G medregnes fullt ut som pensjonsgivende. Denne ordningen gjelder kun for medlemstid opptjent direkte i KLP. Dersom pensjonen beregnes etter deltid

¹ Folketrygdens grunnbeløp

opptjent som ansatt i KLP, skal også pensjonsgrunnlaget utover 12 G reduseres tilsvarende”

B.1.4 Transaksjoner med nærstående

KLP har transaksjoner med øvrige foretak i KLP-konsernet samt medlemmer av administrasjons-, ledelses- eller kontrollorganet. Dette er transaksjoner som er en del av de produkter og tjenester som tilbys av KLP eller KLPs datterselskap til sine kunder. Transaksjonene inngås til markedsmessige betingelser og omfatter tjenestepensjon, skadeforsikring, bankinnskudd, utlån, kapitalforvaltning og fondssparing.

B.2 Krav til egnethet

B.2.1 Foretakets krav til egnethet

Foretaket sikrer at ledere av virksomheten og andre i virksomheten som innehar sentrale funksjoner samt nøkkelfunksjonene, er egnet og skikket for å ivareta sine arbeidsoppgaver og ansvarsområder som fremgår av den enkeltes stillingsbeskrivelse.

Styret i KLP har vedtatt, og reviderer årlig en retningslinje for egnet- og skikkethet. Retningslinjen inneholder kvalifikasjonskrav som skal sikre hensiktsmessig mangfold av kvalifikasjoner, kunnskap og relevant erfaring for å sikre at foretaket er ledet og ført tilsyn med på en profesjonell måte.

Styret i KLP skal som en del av kvalifikasjonskravet ha tilstrekkelig innsikt og forståelse til å kunne stille spørsmål til administrasjonens vurderinger, forholde seg kritisk til svarene og til å kunne iverksette nødvendige tiltak. Det samlede styret i KLP bør minst ha kvalifikasjoner innen områdene:

- Forsikrings- og finansmarkedet
- Forretningsmodell og -strategi
- Virksomhetssystemet, herunder forståelse av de risikoer virksomheten er utsatt for og evne til å håndtere disse
- Finansiell og aktuariell analyse
- Regulatoriske rammer og krav
- Samfunnsforståelse
- Kunde- og produktkompetanse.

B.2.2 Foretakets prosess for vurdering av egnethet

Vurdering av egnethet gjøres av lederen for den enkelte stillingsinnehaver. Personer som skal vurderes, må fremlegge utfylt og signert skjema for opplysninger til bruk i fastsatt vurdering fra Finanstilsynet. De aktuelle personene vurderes ved ansettelse/valg, eller ved spesielle situasjoner. Det skal årlig avgis en bekreftelse på at ikke nye forhold har oppstått etter siste vurdering/bekreftelse. Dette er særlig aktuelt i forhold tilandel.

Alle personer i konsernledelsen, nøkkelfunksjoner og styret skal oppfylle krav til skikkethet (andel). For personer som nevnt ovenfor, vurderer KLP følgende forhold:

- Straffbare forhold
- Sanksjoner mot foretak
- Administrative sanksjoner og gebyrer
- Økonomisk situasjon
- Skattemessige forhold
- Andre forhold

Personer som skal vurderes, må fremlegge kopi av politiattest som ikke er eldre enn tre måneder. Det kan også innhentes informasjon fra de offentlig tilgjengelige registrene Konkursregisteret og Regnskapsregisteret.

Dersom det foreligger overtredelse på noen av de ovennevnte punkter, gjøres en individuell vurdering. Det legges til grunn et forholdsmessighetsprinsipp hvor overtredelsens karakter, overtredelsens alvorlighet, hvorvidt det foreligger en endelig avgjørelse, antallet overtredelser, den aktuelle personens etterfølgende opptreden og tidsaspektet er vesentlige kriterier.

B.3 Risikostyringssystemet

B.3.1 Risikostyringssystemet. Strategier, prosesser og rapporteringsrutiner

Risikostyringssystemet i KLP er implementert gjennom retningslinjer, prosesser/strategier og rapporteringsrutiner. Mandater, samt instruksjer og stillingsbeskrivelser for de ulike rollene inngår også i systemet.

Retningslinjer

Foretaket har utarbeidet et omfattende sett av retningslinjer, regelverk og instruksjer som sikrer god risikostyring gjennom hensiktsmessige og grundige prosesser og prosedyrer. Retningslinjene revideres årlig og godkjennes av styret. Konsernsjefen fastsetter videre det nødvendige regelverk for å gjennomføre retningslinjene.

De ulike retningslinjene har ulike virkeområder. Enkelte retningslinjer gjelder hele konsernet, men vedtas likevel i datterselskapenes styrer. Andre retningslinjer gjelder så langt de passer, og danner utgangspunkt for datterselskapenes egne retningslinjer. I tillegg vil hvert enkelt datterselskap ha egne retningslinjer for å regulere forhold som er spesifikke for foretakets virksomhet og de lover og regler foretaket er underlagt.

Prosesser/strategier

Den samlede risikoen i foretaket fordeles gjerne i tre hoveddeler, markedsrisiko, forsikringsrisiko og operasjonell risiko, herunder strategisk risiko og omdømmerisiko.

De viktigste prosessene for å overvåke, håndtere og måle markedsrisiko er strategi for samlet risikostyring, strategi for kapitalforvaltning og kapitalplan. Kapitalforvaltningsstrategi og strategi for samlet risikostyring vedtas på høsten for det kommende kalenderåret. Her vedtas mål for samlet risiko, rammer for allokering og utforming av foretakets dynamiske strategi for eksponering mot risikable aktiva (handlingsregelen). Kapitalplanen utarbeides parallellt med egenvurderingen av risiko og solvens, og legger langsiktige føringer for foretakets kapitalisering.

Strategi for forsikringsrisiko vedtas årlig. Risikoen er imidlertid langsiktig i sin natur og strategien ligger i stor grad fast over tid. Operasjonell-, strategisk- og omdømmerisiko vurderes på bakgrunn av den årlige prosessen for risikostyring og internkontroll, se kapittel B.4.

Rapportering

Rapportering av risiko i KLP skjer på mange nivåer. I hvert styremøte inkluderer konsernsjefen aktuelle tema i sin orientering. I tillegg er en egen orientering om risikostyring og kapitalforvaltning fast sak på agendaen. Styret mottar også en detaljert månedsrapport om konsernets utvikling.

Andrelinjefunksjonene utarbeider kvartalsvise rapporter fra sine områder som styret behandler. I tillegg utarbeider aktuarfunksjonen og compliancefunksjonen hver sin årlige

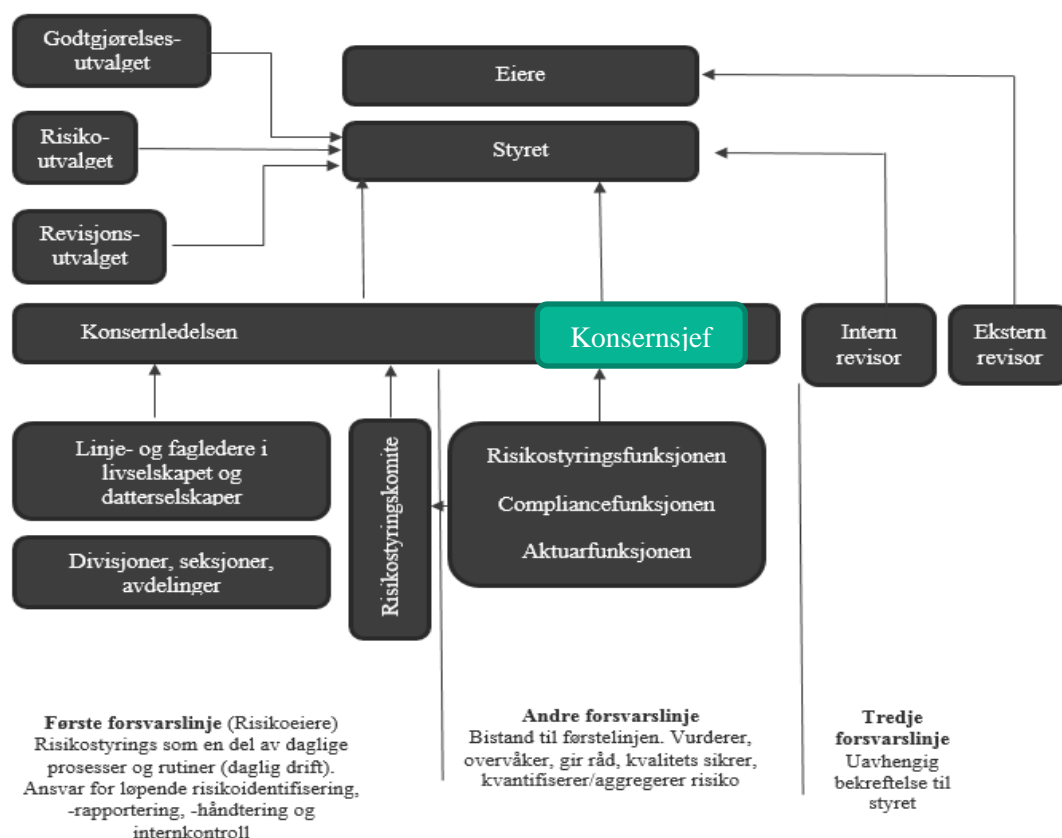
rapport. Risikostyringsfunksjonen koordinerer gjennomføringen av foretakets egenvurdering av risiko og solvens og sammenstiller ORSA²-rapporten.

I risikostyringskomiteen følges utviklingen i handlingsregelen opp i hvert møte.

B.3.2 Organisering av risikostyringssystemet

Risikostyringssystemet i KLP er organisert etter prinsippet om de tre forsvarslinjer. Dette er i tråd med moderne prinsipper for risikostyring og er tilpasset kravene i Solvens II-regelverket. Organiseringen er illustrert i figuren under:

Figur 2: Risikostyringssystemet i KLP

Førstelinjen – Risikostyring og forretningsdrift

Konsernsjefen, alle ledere og ansatte i de operasjonelle enhetene og datterselskapene utgjør førstelinjen. De har det primære ansvaret for god risikostyring gjennom sitt ansvar for å utføre sitt arbeid i tråd med fullmakter, instruksjoner og retningslinjer. Ledere har også plikt til å etablere forsvarlige rutiner og kontrolltiltak innenfor sine områder.

Andrelinjen – Overvåking og kvalitetssikring

Kontrollfunksjonene som utgjør andrelinjen er risikostyringsfunksjonen, compliancefunksjonen og aktuarfunksjonen. For nærmere beskrivelse av compliancefunksjonen og aktuarfunksjonen se henholdsvis kapittel B.4 og B.6.

Risikostyringsfunksjonen ledes av Chief Risk Officer (CRO) som rapporterer til konsernsjefen. Leder for Aktuarfunksjonen rapporterer til CRO, da denne funksjonen er organisert som en integrert del av risikostyringsfunksjonen. Risikostyringsfunksjonens hovedansvar er

² Own risk and solvency assessment

overvåking av konsernets overordnede risiko, herunder risikostyringssystemet. Enheten som ledes av CRO beregner også foretakets kapitaldekning. Kapitaldekning er en sentral del av risikostyringsfunksjonens kvartalsvise rapporter som behandles av styret. Gjennomføringen av egenvurdering av risiko og solvens er en viktig oppgave for risikostyringsfunksjonen, se kapittel B.3.3.

For å sikre aktuarfunksjonens uavhengighet i forhold til CRO, fastsetter konsernsjefen godtgjørelse for lederen av funksjonen. Uavhengighet sikres også ved at andrelinjefunksjonene har rett til å rapportere direkte til styret i saker som angår deres ansvarsområder.

Tredjelinjen – Uavhengig bekreftelse

Uavhengig bekreftelse utføres av konsernets egen enhet for internrevisjon samt foretakets eksterne revisor. Internrevisjonsfunksjonen er nærmere beskrevet i kapittel B.5.

Risikostyringskomiteen

Konsernsjefen har etablert en komité som er hans rådgivende organ i saker som angår foretakets overordnede risiko og solvens. I komiteen deltar konserndirektør Økonomi og Finans og de direktørene som er sentrale i foretakets risikostyring samt lederne for aktuarfunksjonen og compliancefunksjonen. Komiteen behandler samlet risikovilje, strategi for samlet risiko, og risikoeksponering på alle vesentlige risikofaktorer, herunder markedsrisiko, forsikringsrisiko og operasjonell risiko. Komiteen behandler årlig de viktigste forutsetningene som benyttes i beregningen av foretakets kapitaldekning. Komiteen administreres av CRO og støtter CRO i gjennomføringen av foretakets egenvurdering av risiko og solvens.

B.3.3 Egenvurderingen av risiko og solvens

B.3.3.1 **Prosess**

Proessen for egenvurdering av risiko og solvens (ORSA) er fastsatt av styret i en egen retningslinje. Retningslinjen fastsetter hovedprinsipper for prosessen, krav til gjennomføring, ansvarsfordeling, resultatkrav og dokumentasjon. Prosessen gjennomføres årlig på vårparten og behandles normalt på styremøte i juni.

ORSA-prosessen bygger i stor grad på foretakets andre prosesser og strategier for styring av risiko og soliditet. Utenom markeds- og forsikringsrisiko, gjøres identifikasjon av risiko i prosessen for risikostyring og internkontroll på høsten. I denne prosessen kvantifiseres de resterende viktigste risikoene. Kvantifiseringen benyttes i beregning av kapitalbehov for operasjonell risiko.

B.3.3.2 **Gjennomføring og godkjenning**

Risikostyringsfunksjonen har ansvar for å koordinere gjennomføringen av ORSA-prosessen samt å utarbeide rapporten. Prosessen følger et etablert sett av oppgaver som starter med innledende diskusjoner i Risikostyringskomiteen. Her identifiseres momenter det skal legges vekt på i årets prosess, gjerne med bakgrunn i evalueringer og tilbakemeldinger på prosessen fra året før.

Plan for ORSA og forslag til endringer i relaterte retningslinjer, behandles av styret i mars. Arbeid med sensitivitetstester, scenarioanalyser og spesielt utvalgte fokusområder foregår frem til rapporten ferdigstilles. Det gjennomføres en integrert prosess for KLP som foretak og som konsern og rapporten dekker hver av disse.

Styret involveres i prosessen og godkjenner ORSA ved å behandle retningslinje for ORSA, vedta plan for ORSA og til slutt godkjenne rapporten. Dette sikrer styrets eierskap til

prosessen. Styrets risikoutvalg gjennomfører i tillegg en utvidet behandling av plan for ORSA og ORSA-rapporten og gir styret sine anbefalinger.

Det skal gjennomføres ekstraordinær ORSA dersom det skjer endringer som kan påvirke risiko og/eller kapitalen vesentlig. Endringer kan være drevet av interne beslutninger eller eksterne forhold.

B.3.3.3 Fastsettelse av eget solvensbehov

Styret fastsetter sitt solvensbehov basert på de vurderinger som gjøres i ORSA-prosessen. KLPs solvenskapitalkrav er gitt av det regulatoriske solvenskapitalkravet da dette er høyere enn det som fremkommer ved å benytte egne forutsetninger og metoder.

Soliditetsmålet er at solvenskapitaldekningen for KLP skal være over 150 prosent uten å inkludere overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger. Forutsigbarhet er viktig for KLPs kunder/eiere slik at det skal være lav sannsynlighet for å måtte kalle inn ekstraordinær egenkapital for å styrke solvensposisjonen. Målet er derfor satt vesentlig høyere enn det regulatoriske kravet på 100 prosent.

B.4 Internkontrollsystem

B.4.1 KLPs internkontrollsystem

Internkontroll handler om systematisk oppfølging av virksomheten. Hensikten med god internkontroll er å sikre effektive prosesser og rutiner for å ivareta virksomhetens mål. En viktig del av internkontrollsystemet i KLP er å håndtere eventuelle risikoer som kan hindre foretaket i nå sine mål på en kostnadseffektiv måte og i tråd med gjeldende rammeverk for virksomheten.

Både risikostyring og internkontroll sikrer at KLP når sine mål gjennom identifisering og analyse av relevante risikoer som kan hindre måloppnåelse, samt gjennom iverksetting av effektive tiltak for å håndtere, kontrollere og rapportere risikoene. Styret i KLP har fastsatt retningslinje for risikostyring og interkontroll i KLP. Retningslinjen definerer grunnleggende prinsipper, prosesser, roller og ansvar knyttet til risikostyring og internkontroll. Relevante risikoer og internkontrolltiltak vurderes ved beslutninger om vesentlige endringer i virksomheten.

Risikostyringssystemet bidrar til å sikre at KLP når sine mål i alle vesentlige virksomhetsområder gjennom:

- Identifisering, måling, overvåking, dokumentering og rapportering av alle vesentlige risikoer som kan hindre måloppnåelse
- Etablering av hensiktsmessige risikostrategier for å styre risikotakingen
- Etablering av tiltak for å håndtere og kontrollere vesentlige risikoer
- Etablering av beredskapsplaner for å håndtere konsekvensene av gjenværende risikoer
- Etablering av hensiktsmessige rapporteringsrutiner for uønskede hendelser

Foretakets ledere, på alle nivåer, skal til enhver tid ha tilstrekkelig oversikt over fastsatte mål, risikoer, nøkkelkontroller, og eventuelle uønskede hendelser innenfor sitt område, slik at de løpende kan håndtere risikoer forbundet med virksomheten på en tilfredsstillende måte.

Videre bistår andrelinjefunksjonene alle lederne med å sikre god risikostyring og internkontroll, og gjør uavhengige vurderinger av ledernes styring og kontroll av risiko. KLP har også etablert en internrevisjon som gir styret en uavhengig vurdering av om

internkontrollsystemet fungerer. Styret i KLP vurderer internkontrollen i foretaket minimum en gang i året.

B.4.2 Compliancefunksjonen

Compliancefunksjonen bistår styret og ledelsen med å påse at KLP har implementert effektive prosedyrer for å sikre etterlevelse av gjeldende regelverk, herunder rammeverket for effektiv styring og kontroll.

Compliancefunksjonen identifiserer, overvåker og rapporterer risiko for manglende etterlevelse i KLP. Compliancefunksjonen følger særlig de vesentlige risikoene knyttet til manglende etterlevelse i konsernet, og er en aktiv sparringspartner overfor styret, ledelsen og ansatte i KLP i forhold til den operative håndteringen av risiko for manglende etterlevelse.

Compliancefunksjonen arbeider forebyggende gjennom rådgivning, veiledning og løpende kvalitetskontroll ved implementering av operasjonelle tilpasninger til regelverk, og gjennomfører kontrollaktiviteter for å påse at internkontrollen i virksomheten er effektiv. Rådgivning, dialog, tilstedeværelse og opplæring prioriteres høyt. Målet for aktivitetene er å utvikle en organisasjonskultur der etterlevelse av rammeverket har en iboende verdi.

Leder for compliancefunksjonen rapporterer til konsernsjef og orienterer uoppfordret ledelsen om forhold som har eller kan få vesentlig betydning for virksomheten. Alvorlige brudd på lover og regler eller vesentlig økt risiko for manglende etterlevelse, rapporteres uten ugrunnet opphold til konsernsjef.

For å sikre compliancefunksjonens uavhengighet, har compliancefunksjonen ikke utførende eller besluttsende roller i virksomheten som funksjonen er satt til å overvåke. Dette er ikke til hinder for at compliancefunksjonen bistår ledelsen i å utvikle hensiktsmessige prosesser, rutiner og metodikk som sikrer en effektiv oppfølging av ledernes kontrollansvar. Styret har fastsatt en egen retningslinje for compliancefunksjonen.

I tillegg har styret fastsatt en særskilt retningslinje for etterlevelse (compliancerisiko). Retningslinjen definerer roller og ansvar for å sikre etterlevelse i KLP, fastsetter styrets risikovilje og krav til hvordan risikoer for manglende etterlevelse skal håndteres.

B.5 Internrevisjonsfunksjon

B.5.1 Utøvelse

Basert på risikovurderinger med mer, utarbeides det en revisjonsplan for hvilke områder som skal revideres. Områdene som revideres er drifts- og støtteprosesser, risikostyringssystemer, IT-systemer og IT-sikkerhet, produkter og regulatoriske pålegg. Revisjonsplanen vedtas av styret.

Resultatet av revisjonen blir gjennomgått med operativ og ansvarlig leder for området som er revidert, de tar stilling til anbefalinger, og setter frist for implementering av anbefalingen(e). Revisjonsrapportene blir gjennomgått i revisjons- og risikoutvalget før konklusjonene og anbefalingene blir forelagt styret. Status på gjennomføring av anbefalingene blir forelagt styret i internrevisjonens årsrapport. I internrevisjonens årsrapport gis det en vurdering av virksomhets- og risikostyringen og vurdering av internkontrollen på hovedområder.

For å kunne utøve internrevisjonen på en god måte, følger internrevisjonen med på intern driftsrapportering, styresaker, rapporter og har kommunikasjon med ledelsen, risikostyrings-, compliance- og aktuarfunksjonen og eksterntrevisorer.

På eget initiativ eller etter anmodning fra administrasjonen, gjennomfører internrevisjonen også ad hoc undersøkelser eller oppgaver innen kontrollrelaterte problemstillinger.

B.5.2 Uavhengighet og objektivitet

Internrevisjonen er underlagt styret og skal i sitt arbeid være faglig uavhengig i forhold til de områder og personer som revideres. Styret foretar ansettelse, avskjedigelse og fastsetter betingelser for leder for internrevisjonen.

Internrevisjonen har ikke noe operativt ansvar, resultatansvar eller beslutningsmyndighet innenfor de ulike virksomhetsområdene. Internrevisjonen skal således ikke gjennomføre løpende driftsoppgaver, ta beslutninger eller utføre andre aktiviteter som svekker uavhengigheten eller objektiviteten.

Lederen av internrevisjonen skal årlig bekrefte overfor styret at internrevisjonen er uavhengig. I retningslinje fra styret er internrevisorene pålagt å følge gjeldende lover, forskrifter og eventuelle pålegg fra Finanstilsynet og etiske regler og standarder gitt av The Institute of Internal Auditors.

Hvert femte år gjennomføres det en ekstern evaluering av internrevisjonen i KLP-konsernet, denne ble sist gjennomført i 2018. Revisjonsutvalget i KLP gjennomgår evalueringen og kommuniserer resultatet av denne til styret i KLP.

B.6 Aktuarfunksjon

Aktuarfunksjonen i KLP har ansvar og arbeidsoppgaver som beskrevet i regelverket for Solvens II. Aktuarfunksjonen er organisert som en integrert del av risikostyringsfunksjonen. For å sikre uavhengighet, har leder for aktuarfunksjonen rett og plikt til å rapportere til konsernsjef og styret i alle saker som ligger innenfor funksjonens ansvarsområde. Aktuarfunksjonen rapporterer også kvartalsvis direkte til konsernsjef. Rapporten omhandler aktuarfunksjonens aktiviteter og vurderinger i kvartalet og bidrar til å tydeliggjøre funksjonens uavhengighet.

Aktuarfunksjonens rolle og ansvar er beskrevet i retningslinje for aktuarfunksjonen, fastsatt av styret i KLP. Aktuarfunksjonen skal tilse at beregninger av forsikringstekniske avsetninger ivaretas gjennom samordning av følgende:

- Sikre at metoder, modeller og forutsetninger i beregningen av forsikringstekniske avsetninger er hensiktsmessige
- Gjennomføre vurdering av om dataene som benyttes i beregningen av forsikringstekniske avsetninger for å sikre tilstrekkelig og nødvendig kvalitet
- Sammenligne beste estimat mot foretakets erfaringer
- Informere styret og ledelsen om hvorvidt beregningen av forsikringstekniske avsetninger er pålitelige og tilstrekkelige
- Etterprøve eventuelle forenklete beregninger av beste estimat som er basert på tilnærmede verdier og individuelle vurderinger av meldte erstatningstilfeller
- Uttale seg om foretakets Retningslinje for Forsikringsrisiko
- Uttale seg om foretakets reassuranseprogram er tilstrekkelig
- Bidra til effektiv gjennomføring av risikostyringssystemet, særlig med hensyn til risikomodelleringen som danner grunnlaget for beregningen av solvenskapitalkravet og egenvurderingen av foretakets kapitalbehov

Aktuarfunksjonen kan bruke fagressurser i andre enheter til spesifiserte oppgaver. I slike tilfeller skal leder for aktuarfunksjonen påse at det ikke oppstår interessekonflikter for funksjonen eller de personer som utfører arbeid for funksjonen. Leder av aktuarfunksjonen i

KLP og konsernet er medlem av risikostyringskomiteen i KLP, har tilgang til styresaker i KLP og har møterett i styremøter der aktuarielle temaer diskuteres.

Aktuarfunksjonen utarbeider minst én gang per år en skriftlig rapport som framlegges for styret i KLP. Rapporten dokumenterer alle oppgaver som aktuarfunksjonen har utført, samt resultatene av dem, og identifiserer eventuelle mangler og gir anbefalinger om hvordan manglene bør rettes opp.

B.7 Utkontraktering

Utkontraktering benyttes der KLP velger å benytte oppdragstakere til å få utført arbeidsoppgaver som alternativt kunne vært utført av foretaket selv. Styret i KLP har vedtatt retningslinje for utkontraktering. Retningslinjene gjelder både ved utkontrakteringer internt i KLP-konsernet og når virksomhet utkontrakteres til eksterne foretak.

Retningslinjen skal sikre at utkontraktering fra KLP skjer på en forsvarlig måte, og i henhold til gjeldende regelverk. Retningslinjen gir veiledning i hva som skal ansees som utkontraktering for KLP (livselskapet), og foretakets ansvar ved slik utkontraktering. Videre fastsetter retningslinjen krav til forsvarlighetsvurdering, meldeplikt, krav til utkontrakteringsavtalen og krav til kontroll av oppdragstakers virksomhet.

Selv om arbeidsoppgaver utkontrakteres, vil KLP fortsatt være ansvarlig for den virksomheten som utkontrakteres. KLP må derfor være i stand til å utføre sine forpliktelser, samt kontrollere oppdragstakers risikostyring og internkontroll, herunder etterlevelse av lover og regler for den utkontrakterte virksomheten.

B.8 Andre opplysninger

Alle vesentlige opplysninger om risikostyringssystemet anses dekket i det foregående.

C. Risikoprofil

C.1 Forsikringsrisiko

De to største forsikringsrisikoene for KLP er opplevelsesrisiko og uførhet, begge kjennetegnet ved små variasjoner i målbar risiko fra år til år. Opplevelsesrisiko innebærer at kunden lever lenger enn antatt, og uførisiko innebærer at flere enn forventet blir uføre, eller at færre uføre enn forventet kommer tilbake i arbeid.

Oppfølging av opplevelses- og uførisikoen foretas kvartalsvis via rapporter med grunnleggende risikoposteringer fra KLPs medlemssystem, mens full analyse inklusiv beregning av risikoresultat foretas som ledd i en årlig prosess. Risikoresultatet følges opp nøye og gir grunnlag for å vurdere om pris og avsetning er tilstrekkelig. Analysen består av statistisk bearbeiding av relevante data i medlemsbestanden med tanke på måling av utviklingen i dødelighet og uførhet, for dermed å kunne fastsette et beste estimat for hvordan man mener utviklingen vil være i de kommende årene. Den forventede utviklingen tallfestes ved at det utledes eventuelt nytt beregningsgrunnlag. Dette grunnlaget vil være basis for beste estimat-forutsetninger i Solvens II-beregninger og eventuelt grunnlag for nye premie- og reserveberegninger (før aktuariell sikkerhetsmargin).

- **Opplevelsesrisiko**
Fordi alderspensjon etter 67 år i offentlig tjenestepensjon levealdersjusteres på samme måte som folketrygdens alderspensjon, vil de potensielle økonomiske konsekvenser i fremtiden av utvikling mot lengre levetid være begrenset. Hvis levetiden øker mer enn de forventninger som er lagt til grunn av Statistisk sentralbyrå (SSB), vil det medføre en nedjustering av opptjent alderspensjon i forhold til det som er forsikret og finansiert i utgangspunktet for alle årskull som ennå ikke er fylt 61 år.
I Fellesordningen for kommuner og bedrifter, Fellesordningen for fylkeskommuner, Fellesordningen for statlige helseforetak, Fellesordningen for lukkede avtaler og Pensjonsordningen for folkevalgte er premiereserven pr. 31. desember.2020 avsatt med et styrket beregningsgrunnlag basert på K2013 med en høyere dødelighetsnedgang for menn. Endringen i forutsetning om dødelighetsnedgang for menn er basert på SSBs oppdaterte prognoser i 2020.

K2013 er definert av de formler og parametere som er eksplisitt gitt av Finanstilsynet i 2013. Dette grunnlaget har i utgangspunktet en margin i startdødeligheten på 12 prosent. For Pensjonsordningen for sykepleiere og for Pensjonsordningen for sykehusleger benyttes det en høyere margin i startdødeligheten. Erfaringene viser en signifikant lengre levetid blant de forsikrede i disse ordningene og forutsetningene sikrer tariffen med om lag samme sikkerhetsmargin i alle risikofelleskap. For Pensjonsordningen for sykepleierordningen benyttes det også en høyere dødelighetsnedgang for menn.

Det samlede beregningsgrunnlaget som benyttes av KLP (K2021_KLP) er beskrevet i egen produktmelding til Finanstilsynet. Sivilstandselementene i premietariffen er som spesifisert i K2013.

Det gjeldende dødelighetsgrunnlag oppleves å ha gode marginer og et robust premie- og avsetningsnivå. I tillegg er det betydelige midler i risikoutjevningfondet. Det reduserer risikoen for at underskudd må dekkes av annen egenkapital enn RUF.

Et brått fall i dødeligheten, slik stresstester for solvensformål tar utgangspunkt i, er en langt mindre reell risiko enn lengre levetid i fremtiden, men foretakene må likevel ha en soliditet som tåler dette ettersom slike stresstester er vesentlige for kapitalkravene foretakene står overfor under Solvens II.

- **Uførerisiko**
KLPs uføretariff ble endret fra 1. januar 2020 basert på observasjoner på egen bestand for perioden 2015-2018. Fra 31. desember 2020 endres uføretariffen i alle risikofellesskapene basert på observert utvikling fram til og med 2019. De nye uføretariffene benytter spesifikke parametere for uførhet og reaktivering i hvert enkelt risikofellesskap. Tidligere har alle risikofellesskapene hatt felles uføretariff med unntak for Pensjonsordningen for sykepleiere og Pensjonsordningen for sykehusleger. Endringene innebærer lettelse eller marginale endringer i alle risikofellesskapene.
- **Avgangsrisiko**
Kunder med offentlig tjenestepensjon hos KLP kan ved hvert årsskifte velge å flytte til en annen leverandør. Kunden får da med seg de midler som er tilordnet kunden, men tar også med seg alle forsikringsforpliktelsene knyttet til kundeforholdet. I tillegg får kunden med seg sin andel av innskutt egenkapital. Opptjent egenkapital blir derimot igjen i KLP. Resultatet av at en kunde flytter, er derfor en forbedring av foretakets soliditet.

Flytting av kunder anses som en strategisk risiko for foretaket bare hvis omfanget er betydelig. Avgang anses ikke som en risiko for foretakets soliditet.

I beregning av kapitalkrav i Solvens II-regelverket, er avgang kategorisert som en forsikringsrisiko. Kapitalkravet knyttet til avgangsrisiko er betydelig da standardmetoden krever at for KLPs ordninger må en anta at 70 prosent av kundene flytter. Kapitalkravet oppstår ved at fremtidige marginer som er regnet inn i foretakets kapital forsvinner. Dette fører til at kapitalkravet for forsikringsrisiko er betydelig høyere enn det som beregnes for opplevelsesrisiko og uførhet alene.

Forsikringsrisikoen styres hovedsakelig ved å holde et robust premie- og avsetningsnivå. Dette gir en forventet lav sannsynlighet for et negativt forsikringsresultat. Det legges videre vekt på å bruke risikoutjevningfondet, som kan dekke et eventuelt negativt risikoresultat, til å minimalisere risikoen for at eventuelle tap på forsikringsrisiko belastes annen egenkapital. Foretaket har anledning til å avsette maksimalt halvparten av et positivt risikoresultat til risikoutjevningfondet, mens resten skal tilføres kundenes premiefond.

KLP har ingen reassuransekontrakter knyttet til forsikringsrisiko. Omfanget av reassuranse vurderes løpende i forhold til foretakets risikobærende evne og produktenes karakter.

Ettersom KLP først og fremst er til for å levere tjenestepensjonsløsninger til kommuner, fylkeskommuner og helseforetak, anses det ut fra risikomessige hensyn uaktuelt å ekskludere noen i disse kundekategoriene fra å få tilbud fra KLP. KLP kan for øvrig unnlate å tilby offentlig tjenestepensjon til virksomheter som representerer en uforholdsmessig stor risiko. Dette gjelder primært når erfaringsdata indikerer en spesielt stor uførerisiko, men svært få av våre potensielle kunder har en slik uførehypighet og det er derfor meget sjelden at noen avvises. Kundeseleksjon benyttes derfor i svært liten grad for å styre forsikringsrisikoen.

Ettersom det er gitt hva forsikringsdekningene i offentlig tjenestepensjon må omfatte, er i praksis forsikringsrisikoen gitt innenfor disse rammene. Det er videre et generelt krav om premieutjevning, det vil si at kunder ikke kan prises individuelt, med unntak for rentegarantipremie og kapitalforvaltningskostnader.

Forsikringsrisiko og utviklingen i markedet for relevante pensjonsprodukter, redegjøres for årlig i en egen rapport fra Seksjon Aktuar og produkt. Styret fastsetter årlig strategi for forsikringsrisiko og reassuranse.

C.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for at verdien på investeringer vil forandre seg. Typiske faktorer er endring i aksjekurser, eiendomspriser, renter og valutakurser. Markedsrisikoen i KLP oppstår i forvaltningen av pensjonsmidlene og egenkapitalen i foretaket. KLP søker i den langsiktige kapitalforvaltningsstrategien å sette sammen en portefølje som i forhold til KLPs forpliktelser kan gi høyest mulig konkurransedyktig avkastning gitt begrensninger på risikotaking. Begrensningene på risiko innebærer at risikoen tilpasses slik at foretaket til enhver tid skal være solvent, samt at selskapet skal kunne ha risikokapasitet over tid. Det vil si at selskapet skal ha en risikokapasitet som gjør at vi kan opprettholde et visst nivå på risikable aktiva på kort og lang sikt, også etter et år med store tap i kapitalforvaltningen. Risikokapasiteten vurderes også i et langsiktig perspektiv, hensyntatt rentenivåets betydning for risikoevnen over tid.

Risikokapasiteten følges jevnlig opp og rapporteres på hvert styremøte. Risikoen måles både mot årets slutt og med rullerende ett års horisont. Målingene skjer løpende gjennom året.

For å støtte opp om disse målene er følgende prinsipper lagt til grunn i kapitalforvaltningen:

- Langsiktig investeringsperspektiv
- Bredt sammensatte porteføljer
- Stor grad av effisiente markeder og fokus på kostnadseffektiv forvaltning
- Risikostyring tilpasset selskapets langsiktige økonomisk risiko innenfor regulatoriske rammer
- Aktivt samfunnsansvar

KLPs markedsrisiko består av aksjerisiko, eiendomsrisiko, renterisiko, kredittrisiko, konsentrasjonsrisiko og valutarisiko. Brutto kapitalkrav for markedsrisiko under Solvens II var per 31.12.2020 beregnet til 94,5 milliarder kroner hensyntatt diversifiseringseffekten mellom de ulike aktivaklasser. KLPs eiendomsportefølje er organisert som aksjeselskaper, og eiendomsporteføljen stresses i henhold til endring i regelverket som en del av eiendomsmodulen ved beregning av kapitalkrav. Netto kapitalkrav (etter bruk av bufferkapital med videre) knyttet til markedsrisiko var 4,6 milliarder kroner per 31.12.2020.

Alle investeringer skal kunne registreres, måles og rapporteres i henhold til enhver tid gjeldende eksterne og interne retningslinje for risikoovervåking og rapportering. Dette innebærer at foretaket ikke skal handle instrumenter uten at man har utviklet kompetanse og systemer som sikrer en forsvarlig oppfølging.

KLP følger opp markedsrisikoen blant annet ved stresstester og sensitivitetsanalyser. Markedsrisiko er også en sentral del av egenvurderingen av risiko og solvens i den årlige ORSA-prosessen. KLP beregner solvenskapitaldekningen minst kvartalsvis.

KLP har sine finansielle eiendeler plassert i kundeporteføljer og en selskapsportefølje. Kundeporteføljene består av kunder med offentlig tjenstepensjon, og porteføljene er inndelt i forhold til risikobærende evne. Markedsrisikoen påvirker inntekt og resultat ulikt for de forskjellige porteføljene.

Risikoen i kundeporteføljene settes sammen hensyntatt målsettinger som å være solvente og opprettholde risikokapasitet over tid. Det fastsettes årlige investeringsrammer for aktivaallokeringen og de ulike aktivaklassene. Porteføljesammensetningen for hver enkelt aktivaklasse er som hovedregel godt diversifiserte porteføljer slik at den usystematiske risikoen er svært begrenset. I tillegg styres risikoen i porteføljene dynamisk med handlingsregler. Dette innebærer at risikoen i kundeporteføljene løpende tilpasses den

risikobærende evnen. Tilpasningene vil normalt skje i aksjemarkedet, så lenge aksjer gir det største bidraget i kollektivporteføljens totale risiko.

Markedsrisikoen i selskapsporteføljen påvirker egenkapitalen direkte. For selskapsporteføljen ønsker KLP å ta lav markedsrisiko. Hovedandelen av midlene er plassert i rentepapirer med en gjennomsnittlig durasjon på rundt 4,2 år per 2020. Selskapsporteføljen har lav korrelasjon med kundeporteføljene.

Aksjer

Den børsnoterte aksjeporteføljen i kollektivporteføljen inneholder både norsk eksponering og global eksponering i utviklede og fremvoksende markeder. Investeringene i unoterte aksjer består av investeringer i spesialfond, private equity og andre egenkapitalinvesteringer. Forvaltningen skjer hovedsakelig gjennom mandater til KLP Kapitalforvaltning AS.

I selskapsporteføljen settes investeringsbegrensninger i forhold til total forvaltningskapital i selskapsporteføljen. Aksjeporteføljen består av aksjer i datterselskap og en liten andel tilknyttede selskap i henhold til styrebeslutning.

Eiendom

KLPs portefølje av eiendom forvaltes i hovedsak av datterselskapet KLP Eiendom AS, samt noen investeringer i globale eiendomsfond. Investeringene til KLP Eiendom AS er i hovedsak i Norge, men det er også etablert porteføljer blant annet i Sverige og Danmark. Det legges vekt på lange leiekontrakter med solide motparter. KLPs grunnleggende forvaltningsfilosofi er besittelse av høykvalitetseiendom i sentrale strøk.

Eiendomseksponeringen i selskapsporteføljen består av KLPs kontorer i Oslo og Bergen, samt festetomter med en lav risiko.

Renter

Forsikringsforpliktelsene har lang durasjon, men det er ikke hensiktsmessig å ha samme durasjon i investeringene. Dette skyldes at investeringer med like lang durasjon som forpliktelsene er vanskelig tilgjengelige, samt at durasjonen i KLP oppleves å være regulatorisk kort siden KLP årlig kan kreve en rentegarantipremie.

Renterisiko er ikke en vesentlig bidragsyter til KLPs kapitalkrav, men vedvarende lave renter er selvfølgelig en stor utfordring for foretakets evne til å generere god avkastning for sine kunder.

Risiko for at foretaket ikke oppnår avkastning over den garanterte avkastningen, er redusert innenfor det enkelte år ved at en betydelig andel av renteinvesteringene føres til amortisert kost i regnskapene. Forventet avkastning for hold-til-forfall porteføljen i 2021 er rundt 3,5 prosent, og gjennomsnittlig durasjon er rundt 5 år.

Annet

De grunnleggende prinsipper for kapitalforvaltningen er nevnt over. Disse kombinert med forvaltningsmandater og rammer som begrenser eksponering mot enkeltutstedere, innebærer at KLP i liten grad er eksponert for konsentrasjonsrisiko.

KLP valutasikrer sine globale rente- og eiendomsporteføljer. Sikringsgraden for globale aksjer i utviklede markeder er rundt 60 prosent, mens aksjer i fremvoksende markeder ikke valutasikres. Det legges ikke opp til vesentlige endringer for 2021. Foretaket vil derfor fortsatt ha lite valutarisiko totalt for alle porteføljer.

Det har ikke vært vesentlige endringer i markedsrisikoen i 2020.

C.3 Kreditrisiko

Kreditrisiko er risiko for tap som skyldes at motparter ikke kan oppfylle sine gjeldsforpliktelser. Risikoen omfatter tap på utlån og tap knyttet til bankinnskudd, eller manglende kontraktoppfyllelse fra motparter i gjenforsikringsavtaler eller finansielle derivater. Tap i verdipapirporteføljen som kan knyttes til disse typer tap, er kategorisert som markedsrisiko.

Kreditrisiko er en del av markedsrisikoen og inngår, på tilsvarende måte som øvrige markedsrisikoer, i de ulike risikovurderinger og analyser som gjennomføres. Kreditrisiko klassifiseres minst årlig etter land, rating og sektorer. Vurderinger av tapsavsetninger/ verdsettelse og mislighold gjøres i tråd med gjeldende regnskapsprinsipper.

Det utarbeides kredittrammer på all kreditteksponering før en investering gjennomføres. Disse rammene fastsettes av en egen kredittkomité. Kredittrammene gjennomgås årlig, og følges opp kvartalsvis. Rammene for norsk kreditt er i hovedsak basert på interne kredittvurderinger. Kredittgivning mot utenlandske låntakere er i stor grad basert på eksterne ratinger fra anerkjente ratingbyråer.

I tillegg til kredittrammene stilles det egne krav til diversifisering i mandatene til KLP Kapitalforvaltning AS. Disse sikrer at porteføljer uten bredt sammensatte indekser har begrenset usystematisk risiko.

C.4 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisikoen i KLP er risikoen for at KLP ikke kan innfri sine løpende forpliktelser ved forfall, uten betydelige merkostnader. Risikoen knytter seg først og fremst til kostnader ved frigjøring av midler.

KLP har en likviditetsportefølje som skal kunne møte løpende forpliktelser knyttet til utbetaling av pensjoner og til dekning av driftskostnader. Likviditetsbehov som kan oppstå som følge av flytting, er også en del av den samlede vurderingen av størrelsen på likviditetsporteføljen. Porteføljen skal i en normalsituasjon ha tilstrekkelige midler til at foretaket unngår å måtte frigjøre midler fra andre porteføljer til forventede utbetalinger. Som følge av at en stor andel av KLPs midler er plassert i svært likvide aktiva og at KLPs likviditetsbehov normalt dekkes av kvartalsvise premieinnbetalinger fra kundene, ansees likviditetsrisikoen som begrenset.

For KLP er forsikringsforpliktelsen langsiktig og kontantstrømmene er i stor grad kjent lenge før de forfaller. Likviditetsrisikoen håndteres gjennom likviditetsstrategien som omfatter måling, styring og beredskapsplan knyttet til likviditetsrisikoen.

KLP har som mål, ved hver kvartalsvise premieinnbetaling, å avsette likvide midler som er større eller lik tre måneders likviditetsbehov. I situasjoner hvor det ikke er tilstrekkelige likvide midler til å dekke likviditetsbehovet, må midler frigjøres fra øvrige porteføljer, eller hentes inn på annen måte. Beredskapsplanen trer i kraft dersom det har oppstått et ekstraordinært likviditetsbehov, og likviditeten har falt under visse definerte nivåer. Basert på dette vurderes likviditetsrisikoen som lav.

Likviditetsplanleggingen er basert på finansregnskapsstørrelser. I finansregnskapet er ikke margin fra framtidige premier inkludert. Størrelse av margin fra framtidige premier er derfor lite relevant for likviditetsrisiko og likviditetsstyring.

C.5 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risiko for økonomisk tap eller tap av omdømme som følge av svikt i interne prosesser, menneskelige feil eller systemfeil, eller andre tap som skyldes eksterne hendelser. Operasjonell risikostyring innebærer å avdekke risikofaktorer som kan føre til tap, og anslå sannsynligheter for og konsekvenser av mulige uønskede hendelser.

KLP gjennomfører årlig en prosess for risikostyring og internkontroll hvor lederne i alle avdelinger identifiserer operasjonelle risikoer innen sine ansvarsområder. Sannsynlighet og konsekvens vurderes for hver risiko, og det vurderes om risikoene er akseptable. Der risikovurderingen konkluderer med at risikoen er høyere enn det som er akseptabelt, skal det etableres tiltak for å redusere sannsynligheten eller konsekvensen for denne risikoen. Tiltak som er identifisert tidligere, følges opp og inngår i vurderingene. De identifiserte risikoene sammenstilles for hver divisjon. Til slutt utarbeides en liste for foretaket, denne listen inngår i konsernets liste. Risikostyringsfunksjonen fasiliterer prosessen og rapporterer resultatene til ledelsen og styret. Strategisk risiko og omdømmerisiko vurderes særskilt.

Internkontrollprosessen suppleres med en verdsettelse av de vesentligste operasjonelle risikoene. I foretakets egenvurdering gjøres en beregning av kapitalbehov for operasjonell risiko basert på verdsettelsen. Risikostyringsfunksjonen bidrar til kvantifiseringen av de økonomiske tapene. Kapitalkravet for den operasjonelle risikoen beregnes under standardformelen basert på et volummål for premier og reserver.

De vesentlig identifiserte operasjonelle risikoene i KLP, er knyttet til økende omfang av ny omfattende regulering, stabil IT-drift, datakvalitet og økende eksponering for nye trusler knyttet til IT-sikkerhet.

C.6 Andre vesentlige risikoer

Det anses at alle vesentlige risikoer er dekket i den foregående beskrivelsen.

C.7 Andre opplysninger

Alle vesentlige opplysninger om foretakets risikoprofil anses dekket i det foregående.

D. Verdsettelse for solvensformål

D.1 Eiendeler

Totale eiendeler verdsatt i solvensbalansen utgjorde 668 milliarder kroner per 31.12.2020³. Dette er en økning på 39 milliarder kroner siden 31.12.2019. Totale finansielle eiendeler, regnskapsverdier per 31.12.2020 utgjorde 652 milliarder kroner. Dette er en økning på 31 milliarder kroner siden 31.12.2019.

Eiendeler under Solvens II vurderes til virkelig verdi. Verdsettelsesprinsippene er i stor grad sammenfallende med prinsippene for verdsettelse til virkelig verdi for International Financial Reporting Standards (IFRS). Regnskapet for KLP er avgitt i henhold til Forskrift om årsregnskap for forsikringselskaper. Dette regelverket samsvarer i hovedsak med IFRS, men der obligasjoner til amortisert kost og obligasjoner klassifisert som utlån og fordringer er bokført til amortisert kost. I tillegg er det forskjeller hva gjelder verdsettelse av immaterielle eiendeler og utsatt skatt.

Tabell 9: Eiendeler. Tall i milliarder kroner.

Eiendelsklasser	Solvens II 2020	Regnskap 2020	Solvens II 2019	Regnskap 2019
Immaterielle eiendeler	0,0	0,6	0,0	0,4
Utsatt skattefordel/eiendeler ved skatt*	0,5	0,0	0,5	0,0
Investerings eiendommer	1,0	1,0	1,0	1,0
Investeringer i tilknyttede foretak, herunder deltagerinteresser	71,4	71,4	63,5	63,5
Aksjer m.v.	36,1	36,1	42,2	42,2
Obligasjoner	266,5	251,6	250,4	243,0
Verdipapirfond m.v.	164,8	164,8	162,9	162,9
Derivater	6,8	6,8	5,0	5,0
Innskudd annet enn kontantekvivalenter	0,6	0,6	1,5	1,5
Utlån	92,0	90,7	85,7	85,2
Andre eiendeler**	28,7	28,7	16,8	16,8
Totalt	668,4	652,2	629,6	621,5

* Med brutto skattefordel under Solvens II. Netto skattefordel er kr 0,- per 31.12.2020

**Andre eiendeler består av: "Kontanter og kontantekvivalenter", "Ikke forsikringsrelaterte fordringer", "Øvrige eiendeler", "Fordringer i forbindelse med direkte forsikring, herunder forsikringsformidlere" og "Eiendom, anlegg og utstyr til eget bruk".

***Mindre avvik kan forekomme mellom linjene i S.02.01, men tabellen ovenfor er ment å reflektere realitetene.

D.1.1 Immaterielle eiendeler

Verdsettelse Solvens II

Immaterielle eiendeler er vurdert til null. Under Solvens II verdsettes immaterielle eiendeler til null med mindre eiendelen kan selges separat og foretaket kan godtgjøre en markedsverdi for den.

Verdsettelse regnskap

Immaterielle eiendeler er regnskapsmessig vurdert til kost, og avskrives lineært over forventet brukstid. Ved indikasjon på at balanseført verdi av en immateriell eiendel er høyere enn gjenvinnbart beløp, foretas det en test for verdifall. Dersom gjenvinnbart beløp er lavere enn bokført verdi, nedskrives verdien til gjenvinnbart beløp. Immaterielle eiendeler inngår i regnskapsbalansen med 0,6 milliarder kroner.

³ Med brutto skattefordel under Solvens II. Netto skattefordel var kr 0,- per 31.12.2020

D.1.2 Eiendeler ved skatt

Verdsettelse Solvens II

Utsatt skatt splittes i en utsatt skattefordel på 0,5 milliarder kroner, og en utsatt skatteforpliktelse på 1,3 milliarder kroner under Solvens II for 2020.

Denne verdsettelsen tar utgangspunkt i den regnskapsmessige beregningen, men regner i tillegg inn effekten av eiendeler og forpliktelser med annen verdsettelse enn i regnskapet der denne differansen kan innebære en skattemessig effekt. Dette omfatter eiendeler ført til amortisert kost i selskapsporteføljen samt verdsettelsen av finansielle forpliktelser (fondsobligasjonslån og ansvarlig lån). Finansielle forpliktelser er verdsatt noe høyere på Solvens II-balansen, noe som gir opphav til en utsatt skattefordel. Eiendeler i renteporteføljer verdsatt til amortisert kost i regnskapet er verdsatt høyere på Solvens II-balansen, som dermed gir opphav til en utsatt skatteforpliktelse.

Verdsettelse regnskap

Balansført utsatt skattefordel eller utsatt skatteforpliktelse, representerer nominell verdi med fratrukk for eventuell nedvurdering av den andelen som antas å ikke kunne utnyttes og således ikke ha noen verdi. Nominell verdi er beregnet med utgangspunkt i forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig tidfesting av verdiendring på eiendeler og gjeld. I den grad disse forskjellene vil reversere på et senere tidspunkt, oppstår det utsatt skatt (regnskapsmessig inntekt tas før skattemessig inntekt) eller utsatt skattefordel (skattemessig inntekt tas før regnskapsmessig inntekt). Midlertidige forskjeller utlignes mot hverandre i den grad de antas å reversere innenfor samme tidsrom og forskjellene kan utlignes gjennom konsernmessige disposisjoner. Netto midlertidige forskjeller som innebærer at foretaket har forskuttert skattemessig inntekt/utsatt skattemessig fradrag er regnskapsført som utsatt skattefordel.

Per 31.12.2020 har KLP en netto utsatt skatt, se kapittel D.3.4.

D.1.3 Eiendom (annet enn til eget bruk)

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Eiendomsinvesteringene verdsettes til virkelig verdi. Virkelig verdi beregnes ut i fra en intern verdsettelsesmodell ettersom det ikke anses å være et aktivt marked med observerbare priser i eiendomsmarkedene KLP investerer i. For å kvalitetssikre den interne verdsettelsesmodellen takseres regelmessig et utvalg av eiendomsmassen til konsernet av eksterne, uavhengige og kvalifiserte aktører. Ved vesentlig avvik fra egen vurdering av virkelig verdi, analyseres differansene og verdsettelsesmodellens parametere justeres dersom dette viser seg nødvendig.

D.1.4 Investeringer i tilknyttede foretak, herunder deltakerinteresser

Verdsettelse Solvens II

Investeringer i tilknyttede foretak, herunder deltakerinteresser, vurderes til virkelig verdi. Virkelig verdi er estimert å tilsvare netto eiendeler og gjeld i datterforetaket vurdert til virkelig verdi.

Foretakets eiendomsinvesteringer er organisert som selskaper hvis formål er å eie investeringseiendom. Disse investeringene inngår i investeringer i tilknyttede foretak, herunder deltakerinteresser, og utgjør 65 milliarder kroner av 71 milliarder kroner i denne balanseposten. Eiendomsinvesteringene verdsettes ut i fra en intern verdsettelsesmodell ettersom det ikke anses å være et aktivt marked med observerbare priser i eiendomsmarkedene KLP investerer i. For å kvalitetssikre den interne verdsettelsesmodellen takseres regelmessig et utvalg av eiendomsmassen til konsernet av eksterne, uavhengige og

kvalifiserte aktører. Ved vesentlig avvik fra egen vurdering av virkelig verdi, analyseres differansene og verdsettelsesmodellens parametere justeres dersom dette viser seg nødvendig.

Verdsettelse regnskap

Investeringer i tilknyttede foretak, herunder deltakerinteresser, er vurdert etter egenkapitalmetoden. Dersom datterselskapets regnskap er utarbeidet med utgangspunkt i andre prinsipper enn KLPs regnskapsprinsipper, omarbeides datterselskapets regnskap til KLPs prinsipper før KLPs resultatandel inntas i regnskapet. For verdsettelse av investeringseiendom i eiendomsdatterselskapene, benyttes samme prinsipp som beskrevet under Solvens II-balansen.

D.1.5 Aksjer m.v.

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Aksjer m.v. verdsettes til virkelig verdi. Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold.

En aksje anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indekssleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil.

Dersom markedet for aksjen ikke er aktivt, eller aksjen ikke er notert på børs eller tilsvarende, benyttes verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres blant annet på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår og henvisning til omsetning av lignende instrumenter. Estimatene bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskapsspesifikk informasjon.

D.1.6 Obligasjoner

Verdsettelse Solvens II

Investeringer i obligasjoner er verdsatt til virkelig verdi. Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forestående transaksjoner på armlengdes avstand.

Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres blant annet på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatene bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskapsspesifikk informasjon.

Verdsettelse regnskap

Investeringer i obligasjoner er i regnskapet delvis fastsatt til virkelig verdi og delvis til amortisert kost. For den andelen som verdsettes til virkelig verdi, er det ingen avvik fra verdsettelsesprinsippene beskrevet under Solvens II.

Obligasjoner hvor hensikten er å motta en fastsatt rente i hele restløpetiden, er regnskapsmessig verdsatt til amortisert kost. Dette utgjør 191 milliarder kroner av totalt 248

milliarder kroner. Differansen i verdsetting mellom amortisert kost og virkelig verdi utgjør 14,9 milliarder kroner.

Obligasjoner måles til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemetode. Internrenten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer over forventet løpetid. Kontantstrømmene inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader samt eventuell restverdi ved utløpet av forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av disse kontantstrømmene neddiskontert med internrenten.

D.1.7 Verdipapirfond m.v.

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Verdipapirfond m.v. verdsettes til virkelig verdi, se beskrivelse under kapittel D.1.5.

Verdipapirfond m.v. inneholder også investeringer i Private Equity-fond. Disse fondenes virkelige verdi baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines (IPEV Guidelines). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av selskapene som ligger i fondene.

D.1.8 Derivater

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Derivater verdsettes til virkelig verdi.

D.1.9 Innskudd annet enn kontantekvivalenter

Verdsettelse Solvens II

Innskudd annet enn kontantekvivalenter, verdsettes til virkelig verdi.

Verdsettelse regnskap

Innskudd annet enn kontantekvivalenter, verdsettes til nominelt innestående beløp.

D.1.10 Utlån

Verdsettelse Solvens II

Utlån er verdsatt til virkelig verdi, se omtale av Solvens II-verdsettelse av obligasjoner under kapittel D.1.6.

Verdsettelse regnskap

Utlån er i regnskapet fastsatt til amortisert kost. Dette innebærer en verdsettelse som er 1,3 milliarder kroner lavere enn virkelig verdi rapportert under Solvens II-balansen.

Utlån måles til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemetode. Internrenten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer over forventet løpetid. Kontantstrømmene inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader samt eventuell restverdi ved utløpet av forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av disse kontantstrømmene neddiskontert med internrenten.

Utlån nedskrives dersom det foreligger objektive bevis for en tapshendelse. Tapsvurdering og tapsnedskrivning foretas kvartalsvis på individuelle utlån.

Utlån vurderes også gruppevis. Dersom det foreligger objektive bevis for at en gruppe av utlån har verdifall, foretas det en nedskrivning.

D.1.11 Andre eiendeler

Solvens II-verdsettelsen er lik regnsapsverdsettelsen

Andre eiendeler verdsettes til virkelig verdi.

D.2 Forsikringstekniske avsetninger

Forsikringsforpliktelser vedsettes ulikt under Solvens II og i finansregnskapet. Under Solvens II omtales forsikringsforpliktelsene som forsikringstekniske avsetninger, og i finansregnskapet omtales de som forsikringsmessige avsetninger.

D.2.1 Verdien av *forsikringstekniske* avsetninger, grunnlag, metoder og forutsetninger

Under Solvens II verdsettes alle eiendeler og forpliktelser til markedsverdi, også kalt virkelig verdi. De forsikringstekniske avsetningene under Solvens II består av beste estimat pluss en risikomargin. Beste estimat består av garanterte ytelser (markedsverdien av de garanterte forpliktelsene) og diskresjonære ytelser (forventet verdi av fremtidig overskuddsdeling). Verdien av beste estimat beregnes som summen av fremtidige kontantstrømmer av alle inn- og utbetalinger som forventes innenfor kontraktens grense, det sannsynlighetsvektede gjennomsnitt av fremtidige kontantstrømmer. Kontantstrømmene er estimert for de neste 40 årene med en beregnet restverdi i år 40.

Alle forventede inn- og utbetalinger knyttet til virksomheten medregnes i beregningene, dog slik at fremtidige premier knyttet til fremtidig opptjening ikke inngår i kontantstrømmene. Avsetningene inkluderer forventet fremtidig overskudd som skal tildeles kunden, verdien av rentegarantien, fortjenesteelement i administrasjonspremien samt verdien av egenkapitaltilskudd. Ved diskontering av kontantstrømmene benyttes risikofri markedsrente i form av en rentekurve med volatilitetsjustering gitt av EIOPA.

For langt liv/død benyttes pristariffen K2013, bortsett fra for sykehusleger og sykepleiere som har reduserte dødsintensiteter. Basert på de seneste prognoser fra SSB rundt levealdersutvikling, samt analyser av KLPs egen medlemsmasse, har KLP per 31.12.2020 styrket dødelighetsgrunnlaget for menn med unntak for medlemmer av pensjonsordningen for sykehusleger. Den nye tariffen, K2021_KLP, innebærer en modifisering av gjeldende tariff K2013, der funksjonen som uttrykker dødelighetsnedgangen er endret. I likhet med det øvrige formelverk i K2013, gjelder endring både opplevelsesrisiko og dødsrisiko. Beregningsgrunnlaget for beste estimat baseres på samme forutsetninger som pristariffen, men uten sikkerhetsmargin. For kvinner gjøres ingen endringer.

For uførhet og reaktivering benyttes KLPs egne beregningsgrunnlag tilpasset hvert risikofelleskap. Pristariffen er inkludert et sikkerhetspåslag i forhold til beregningsgrunnlaget for beste estimat. Beregningsgrunnlaget for beste estimat er basert på erfaringsdata, og seneste oppdaterte grunnlaget vil tas i bruk pr 31.12.2020 tilpasset hvert risikofelleskap. Dagens pandemisituasjon kan påvirke uttak av uførepensjon de nærmeste årene. Hensyntatt dette, er marginene redusert, dog noe konservativt. Utover dette, er det ikke gjort vesentlige endringer i forutsetningene ved beregning av de forsikringstekniske avsetningene i løpet av 2020. Forutsetningene vurderes årlig og oppdateres ved behov.

Som følge av usikkerhet i beste estimat, legges det til en risikomargin. Denne er ment å dekke kostnadene ved å stille risikokapital til rådighet (tellende ansvarlig kapital). Risikomarginen beregnes som nåverdien av kapitalkostnaden, ved å holde risikokapital lik solvenskapitalkravet, som oppstår ved å overta porteføljen. Risikomarginen beregnes ut fra forsikringsrisiko, motpartsrisiko og operasjonell risiko og er i henhold til metode 2 i Solvens II regelverket.

KLP benytter overgangsregler for beregning av forsikringstekniske avsetninger i henhold til Solvens II-forskriften § 56. Forsikringstekniske avsetninger (Solvens II-direktivet i artikkel 308d). Effekten beregnes som differansen mellom de forsikringstekniske avsetningene (sum beste estimat og risikomargin) og summen av premiereserve, tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond og premiefond og erstatningsavsetninger. Effekten avtrappes lineært ved begynnelsen av hvert år fra 100 prosent 1. januar 2016 til 0 prosent 1. januar 2032. I tillegg er det gitt et gulv for verdsettelsen som begrenser effekten av overgangsregelen.

Tall for de forsikringstekniske avsetningene per 31.12.2020 og 31.12.19 er gitt i tabellen under.

Tabell 10: Forsikringstekniske avsetninger uten overgangsregler. Tall i milliarder kroner.

Solvens II	2020	2019
Garanterte ytelser	436,7	391,7
Diskresjonære ytelser (fremtidig bonus)	159,3	168,6
Beste estimat	595,9	560,3
Risikomargin	14,2	13,3
Forsikringstekniske avsetninger	610,1	573,6

Tabell 11: Forsikringstekniske avsetninger med overgangsregler. Tall i milliarder kroner.

Solvens II	2020	2019
Garanterte ytelser	428,4	387,6
Diskresjonære ytelser (fremtidig bonus)	156,2	166,8
Beste estimat	584,7	554,4
Risikomargin	13,9	13,2
Forsikringstekniske avsetninger	598,6	567,6

Forsikringstekniske avsetninger med overgangsregler for KLP utgjør NOK 598,6 milliarder kroner fordelt på 584,7 milliarder kroner i beste estimat og 13,9 milliarder kroner i risikomargin. Det er en økning i de forsikringstekniske avsetningene på 31,0 milliarder kroner gjennom 2019.

Tabell 12: Solvens II-balanse uten overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger. Tall i milliarder kroner.

Solvens II - Balanse	2020	2019
Garanterte ytelser	436,7	391,7
Diskresjonære ytelser (fremtidig bonus)	159,3	168,6
Risikomargin	14,2	13,3
Forsikringstekniske avsetninger	610,1	573,6
Utsatt skatteforpliktelse	1,4	1,3
Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	5,1	8,1
Andre forpliktelser	18,1	15,3
Sum forpliktelser	634,6	598,4
Sum eiendeler	668,4	629,6
Eiendeler fratrukket forpliktelser	33,7	31,2

Tabell 13: Solvens II-balanse med overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger. Tall i milliarder kroner.

Solvens II - Balanse	2020	2019
Garanterte ytelser	428,4	387,6
Diskresjonære ytelser (fremtidig bonus)	156,2	166,8
Risikomargin	13,9	13,2
Forsikringstekniske avsetninger	598,6	567,6
Utsatt skatteforpliktelse	1,4	1,3
Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	5,1	8,1
Andre forpliktelser	18,1	15,3
Sum forpliktelser	623,3	592,4
Sum eiendeler	668,4	629,6
Eiendeler fratrukket forpliktelser	45,0	37,2

For å kunne beregne tidsverdien av framtidige kontantstrømmer, genereres økonomiske scenarier i en økonomisk scenariogenerator (ESG). KLP bruker en scenariogenerator fra Moody's Analytics. Scenariogeneratoren kalibreres til den risikofrie rentekurven publisert av EIOPA. Denne rentekurven benyttes både til å diskontere kontantstrømmene og som initial rentekurve for simulering av fremtidig avkastning. Scenariene genereres risikonøytralt, slik at alle aktivaklasser i forventning får avkastning gitt ved risikofri rentekurve. Dette er i tråd med Solvens II-regelverket.

D.2.2 Usikkerhet knyttet til verdien av forsikringstekniske avsetninger

Ved anvendelse av komplekse kontantstrømmodeller som i KLPs ALM-modell for å verdsette forpliktelser og beregne tilgjengelig kapital og kapitalkrav, vil det alltid hefte noe usikkerhet rundt resultatene. Resultatene er følsomme for de antakelser, valg av metoder og bearbeidelse av input som er foretatt i forkant av hver beregning. Graden av usikkerhet i beregningene av forsikringsforpliktelsen drives av usikkerhet i de underliggende antagelsene. Antakelsene gjennomgås minst årlig i foretakets Risikostyringskomite for å sikre at de fortsatt reflekterer foretaket og dets strategier på en hensiktsmessig måte. Plan for fremtidige ledelsestiltak vedtas av styret samtidig som de sentrale forutsetningene for beregning av kapitaldekning tas til etterretning.

Rentekurven, som er gitt av EIOPA, er basert på en del forutsetninger som er usikre, herunder metodikk for ekstrapolering, tidsperiode for å nå langsiktig rente, nivå på langsiktig rente og nivå på volatilitetsjustering. Som en del av ORSA-prosessen gjennomføres følsomhetsanalyser for verdien av solvenskapitalen og kapitalkravene for endrede forutsetninger blant annet knyttet til renter. Hensikten er blant annet å øke forståelsen rundt følsomheten i beregningene.

D.2.3 Verdien av *forsikringsmessige* avsetninger, grunnlag, metoder og forutsetninger

I finansregnskapet består avsetningene av premiereserve, tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond, øvrige avsetninger til forsikringsfond og andre tekniske avsetninger. Beregning av premiereserve i finansregnskapet tar utgangspunkt i nåverdien av inn- og utbetalinger ved bruk av samme forutsetninger som i premieberegningsgrunnlaget. Nåverdien beregnes med en diskonteringsrente lik garantert rente på tidspunktet for opptjeningen gjennom den enkelte forsikringskontrakts løpetid.

Verdsettelsen av de forsikringsmessige avsetninger i finansregnskapet er deterministisk. Videre benyttes de biometriske forutsetningene i det til enhver tid gjeldende premieberegningsgrunnlaget. Biometriske forutsetninger omfatter dødelighet, uførhet og reaktivering. Forutsetningene inneholder sikkerhetsmarginer i forhold til det man vurderer

som et beste estimat. For langt liv/død benyttes pristariffen K2013 og K2021_KLP som beskrevet i kapittel D.2.1. For uførhet og reaktivering benyttes KLPs egne pristariffer.

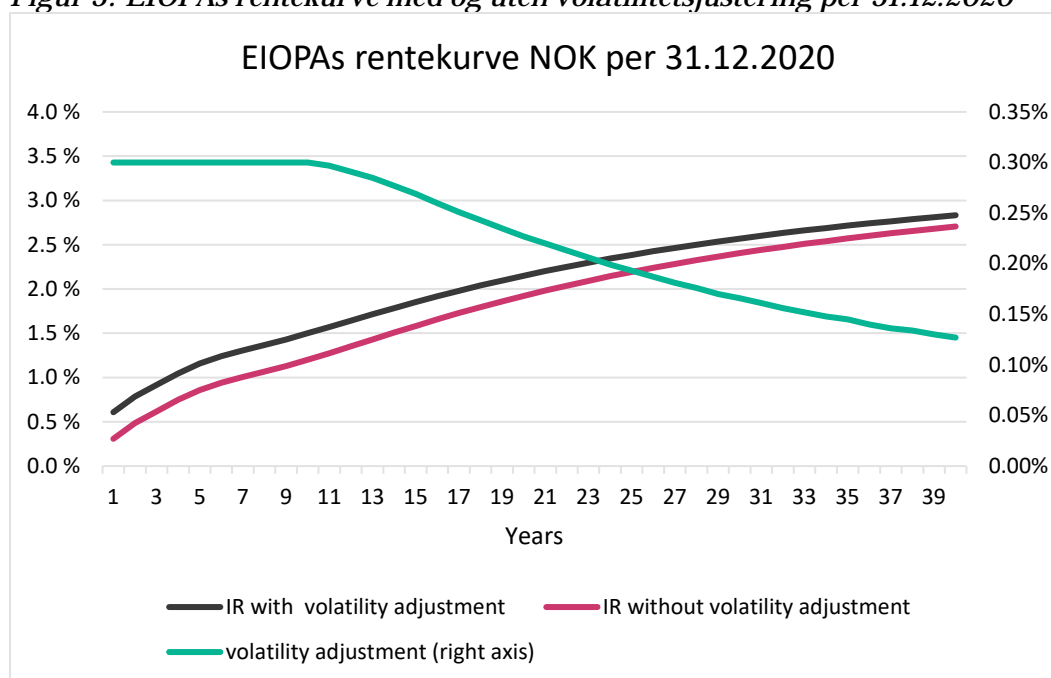
D.2.4 Motsvarsjusteringen

KLP anvender ikke motsvarsjusteringen (matching-justering) omtalt i Solvens II-forskriften § 3 (3). Rentekurve (artikkel 77b i Solvens II-direktivet).

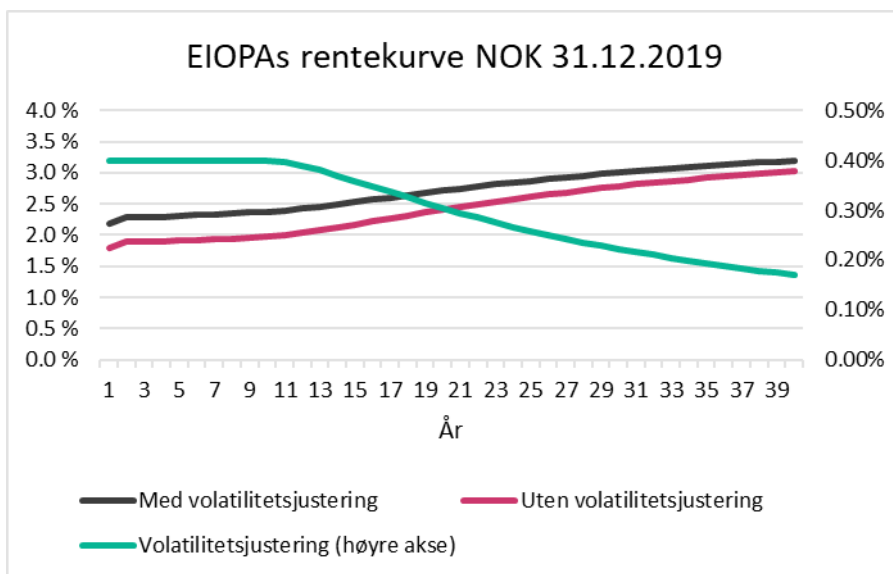
D.2.5 Volatilitetsjusteringen

KLP anvender volatilitetsjusteringen omtalt i Solvens II-forskriften § 3 (2). Rentekurve (artikkel 77d i Solvens II-direktivet). Volatilitetsjusteringen gir et påslag i den risikofrie markedsrenten. Det betyr at forpliktelsene blir lavere enn de ville blitt uten denne justeringen. Effekten er avhengig av størrelsen på påslaget. Justeringen per 31.12.2020 utgjør et rentepåslag på 0,3 prosentpoeng de ti første årene. Effekten av dette påslaget utgjør 1 prosentpoeng for solvenskapitaldekningen uten bruk av overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger. Dette fremkommer av tabell 14 under. Forsikringstekniske avsetninger er tilnærmet uendret mens solvenskapitalkravet og den tellende ansvarlige kapitalen øker noe. Disse endringene gir en reduksjon i solvenskapitaldekningen fra 283 prosent til 282 prosent uten bruk av volatilitetsjustering og uten bruk av overgangsregler for de forsikringstekniske avsetningene.

Figur 3: EIOPAs rentekurve med og uten volatilitetsjustering per 31.12.2020

Figur 4: EIOPAs rentekurve med og uten volatilitetsjustering per 31.12.2019

Tabell 14: Effekt av å benytte volatilitetsjustering 31.12.2020. Tall i milliarder kroner.

2020	Med volatilitetsjustering uten bruk av overgangsregler	Uten volatilitetsjustering uten bruk av overgangsregler	Differanse	Med volatilitetsjustering med bruk av overgangsregler	Uten volatilitetsjustering med bruk av overgangsregler	Differanse
Forsikringstekniske avsetninger	610,1	610,0	0,1	598,6	598,5	0,1
Solvenskapitalkrav	15,1	15,5	-0,3	15,1	15,5	-0,3
Minstekapitalkrav	6,8	7,0	-0,2	6,8	7,0	-0,2
Tellende ansvarlig kapital til dekning av SCR	42,8	43,6	-0,8	54,4	54,4	0,0
Tellende ansvarlig kapital til dekning av MCR	36,6	37,3	-0,7	48,2	48,0	0,1
Solvenskapitaldekning	283 %	282 %	1 %	359 %	351 %	7 %
Minstekapitaldekning	537 %	535 %	2 %	706 %	690 %	16 %

Tabell 15: Effekt av å benytte volatilitetsjustering 31.12.2019. Tall i milliarder kroner.

2019	Med volatilitetsjustering uten bruk av overgangsregler	Uten volatilitetsjustering uten bruk av overgangsregler	Differanse	Med volatilitetsjustering med bruk av overgangsregler	Uten volatilitetsjustering med bruk av overgangsregler	Differanse
Forsikringstekniske avsetninger	573,6	573,8	-0,2	567,6	567,8	-0,2
Solvenskapitalkrav	14,6	15,1	-0,5	14,6	15,1	-0,5
Minstekapitalkrav	6,1	6,8	-0,7	6,1	6,8	-0,7
Tellende ansvarlig kapital til dekning av SCR	40,2	40,3	-0,1	46,2	46,3	-0,1
Tellende ansvarlig kapital til dekning av MCR	34,1	34,0	0,1	40,1	40,0	0,1
Solvenskapitaldekning	275 %	266 %	9 %	316 %	306 %	11 %
Minstekapitaldekning	561 %	499 %	62 %	660 %	587 %	73 %

Differansen i prosent, er prosentpoeng.

Overgangsregelen er beskrevet i kapittel D.2.7 Overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger.

D.2.6 Overgangsbestemmelsene om risikofri rentekurve

KLP anvender ikke overgangsbestemmelsene om risikofri rentekurve omtalt i Solvens II-direktivets artikkel 308c.

D.2.7 Overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger

KLP anvender det midlertidige fradraget gitt ved overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger, omtalt i Solvens II-forskriften § 56. Forsikringstekniske avsetninger (Solvens II-direktivet i artikkel 308d), ved rapportering til Finanstilsynet. Note 32 Kapitalkrav i regnskapet, viser beregningene uten bruk av dette midlertidige fradraget. Begge beregningene er vist i tabell 16 under.

De forsikringstekniske avsetningene med overgangsregler, er verdsatt til 598,6 milliarder kroner i solvensbalansen til KLP per 31.12.2020. Dette er 3,8 milliarder kroner høyere enn forpliktelsene i finansregnskapet på 594,7 milliarder kroner. Uten overgangsregler er de forsikringstekniske avsetningene i solvensbalansen verdsatt til 610,1 milliarder kroner, 15,4 milliarder kroner høyere enn forpliktelsene i finansregnskapet.

Overgangsbestemmelsene sier at vi i 2020 kan trekke fra 12/16 av denne differansen i Solvens II-verdsettelsen. Det vil si at verdsettelsen av de forsikringstekniske avsetningene under Solvens II inkludert overgangsordningen er 598,6 milliarder kroner. Differansen mellom de forsikringstekniske avsetningene med og uten overgangsordning blir da 11,5 milliarder kroner.

Fradraget vil reduseres lineært frem til 2032. Differansen for 2020 vil multipliseres med 12/16 som betyr at det er 12 år igjen av overgangsperioden. Overgangsperioden er 16 år fra 2016 til 2032.

Tabell 16: Effekt av å benytte overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger per 31.12.2020. Tall i milliarder kroner.

2020	Med bruk av overgangsregelen	Uten bruk av overgangsregelen	Differanse
Forsikringstekniske avsetninger	598,6	610,1	-11,5
Solvenskapitalkrav	15,1	15,1	0,0
Minstekapitalkrav	6,8	6,8	0,0
Tellende ansvarlig kapital til dekning av SCR	54,4	42,8	11,5
Tellende ansvarlig kapital til dekning av MCR	48,2	36,6	11,5
Solvenskapitaldekning	359 %	283 %	76 %
Minstekapitaldekning	706 %	537 %	169 %

Tabell 17: Effekt av å benytte overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger per 31.12.2019. Tall i milliarder kroner.

2019	Med bruk av overgangsregelen	Uten bruk av overgangsregelen	Differanse
Forsikringstekniske avsetninger	567,6	573,6	-6,0
Solvenskapitalkrav	14,6	14,6	0,0
Minstekapitalkrav	6,1	6,1	0,0
Tellende ansvarlig kapital til dekning av SCR	46,2	40,2	6,0
Tellende ansvarlig kapital til dekning av MCR	40,1	34,1	6,0
Solvenskapitaldekning	316 %	275 %	41 %
Minstekapitaldekning	660 %	561 %	99 %

Differansen i prosent, er prosentpoeng.

Med bruk av overgangsbestemmelsen er de forsikringstekniske avsetningene lavere enn uten bruk av den, med tilhørende høyere tellende ansvarlig kapital. Selv uten bruk av overgangsbestemmelsen oppfyller KLP kapitalkravene med god margin.

D.2.8 Diverse

D.2.8.1 Reassuranse

KLP har i dag kun kollektive produkter uten mulighet for valg av forsikringsdekningsomfang for de enkelte forsikrede. Ut fra denne begrensning, selskapets størrelse og derav følgende store risikobærende evne, er behovet for å ha en reassuranse i KLP vurdert som lite. KLP benytter per i dag ikke reassuranse.

D.2.8.2 Vesentlige endringer i forutsetninger

Det er gjort endringer i beregningsgrunnlaget for dødelighetsutviklingen for menn i beste estimat og i pristariffen fra og med 31.12.2020. Startdødeligheten er uendret, men levealdersutviklingen er endret. Endringene er basert på prognoser fra Statistisk sentralbyrå samt analyser av KLPs egen medlemsmasse. Endringen er gjennomført for alle menn, bortsett fra mannlige sykehusleger som allerede har styrkede beregningsgrunnlag.

Det er også gjort endringer i beregningsgrunnlaget for uførhet basert på oppdaterte erfaringsdata gjennom 2019. Disse vil tas i bruk for alle risikofelleskap per 31.12.2020.

Det er benyttet ny beregningsmetodikk for folketrygd i henhold til ny bransjeavtale fra 01.01.2020.

D.3 Andre forpliktelser

Tabellen under viser fordelingen av andre forpliktelser.

Tabell 18: Andre forpliktelser. Tall i milliarder kroner.

Andre forpliktelser	Solvens II 2020	Regnskap 2020	Solvens II 2019	Regnskap 2019
Fondsobligasjonslån	1,8	1,7	1,7	1,7
Ansvarlig lån	3,3	3,1	6,4	6,0
Pensjoner egne ansatte	0,6	0,6	0,5	0,5
Utsatt skatteforpliktelse*	1,4	1,6	1,3	1,5
Andre forpliktelser	16,9	10,9	14,8	9,3
Totalt	24,0	17,9	24,8	19,0

* Med brutto skatteforpliktelse under Solvens II

D.3.1 Fondsobligasjonslån

Verdsettelse Solvens II

Under Solvens II verdsettes finansielle forpliktelser ved opptak av lån til virkelig verdi. Senere verdsettelse skal ikke ta hensyn til endringer i selskapets egen kredittverdighet etter opptak. På Solvens II-balansen er fondsobligasjonslånet verdsatt på en rentekurve som ikke inneholder noe kredittpåslag for selskapet, noe som gir en konservativ verdsettelse av lånet.

Verdsettelse regnskap

Fondsobligasjonslånet er regnskapsmessig verdsatt til amortisert kost, justert for verdiendringer som følge av valuta- og renteendringer etter reglene om virkelig verdisikring.

D.3.2 Ansvarlig lån

Verdsettelse Solvens II

Under Solvens II verdsettes finansielle forpliktelser ved opptak av lån til virkelig verdi. Senere verdsettelse skal ikke ta hensyn til endringer i selskapets egen kredittverdighet etter opptak. Ansvarlige lån verdsettes på Solvens II-balansen på en rentekurve der selskapets kredittpåslag er holdt uendret siden opptak av lånet.

Verdsettelse regnskap

Ansvarlig lån er vurdert til amortisert kost. Ansvarlig lån i utenlandsk valuta er omregnet til norske kroner på balansedagen. Dette betyr at den regnskapsmessige bokførte verdien er 426 millioner kroner lavere enn Solvens II-verdsettelsen.

KLP har ett ansvarlig lån per 31.12.2020.

D.3.3 Pensjoner egne ansatte

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

KLPs ansatte har en ytelsesbasert pensjonsforpliktelse. Hoveddelen er dekket gjennom offentlig tjenestepensjon i KLP ved medlemskap i Fellesordningen for kommuner og bedrifter (Fellesordningen). Øvrig forpliktelser er også ytelsesbasert, men dekkes over driften.

Forpliktelsen inngår i Solvens II-balansen med nåverdien av forpliktelsen på balansedagen, med fradrag for virkelig verdi av pensjonsmidlene. Bruttoforpliktelsen er beregnet ved lineærmetoden. Nåverdien av bruttoforpliktelsen er diskontert på 1,7 prosent som skal gjenspeile rentene på norske høykvalitetsobligasjoner.

Tabell 19: Netto pensjonsforpliktelse for egne ansatte 2020. Tall i milliarder kroner.

Pensjonsordningens over-/underfinansiering 2020	Fellesordningen	Over drift	Totalt
Nåverdi av forpliktelsene	1,595	0,191	1,786
Virkelig verdi av pensjonsmidlene	1,191	0,000	1,191
Netto pensjonsforpliktelse egne ansatte	0,403	0,191	0,594

Tabell 20: Netto pensjonsforpliktelse for egne ansatte 2019. Tall i milliarder kroner.

Pensjonsordningens over-/underfinansiering 2019	Fellesordningen	Over drift	Totalt
Nåverdi av forpliktelsene	1,365	0,168	1,533
Virkelig verdi av pensjonsmidlene	1,025	0,000	1,025
Netto pensjonsforpliktelse egne ansatte	0,340	0,168	0,508

Tabell 21: Allokering av pensjonsmidlene for egne ansatte

Pensjonsmidlenes sammensetning	2020	2019
Aksjer i eiendomsdatterselskap	13,3 %	12,4 %
Aksjer og andeler	24,2 %	25,9 %
Utlån	12,9 %	12,5 %
Rentebærende verdipapirer	49,7 %	49,2 %
Totalt	100,0 %	100,0 %

D.3.4 Utsatt skatt

Verdsettelse Solvens II

Se omtale under kapittel D.1.2.

Verdsettelse regnskap

Per 31.12.2020 har KLP balanseført en netto utsatt skatt på 1,6 milliarder kroner, se omtale under kapittel D.1.2.

D.3.5 Andre forpliktelser

Solvens II verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Disse forpliktelsene er verdsatt til virkelig verdi både i regnskapet og på Solvens II-balansen.

Merk at denne posten på Solvens II-balansen fra og med 2019 inkluderer verdien av risikoutjevningfondet.

D.4 Alternative verdsettelsesmetoder

KLPs vurderingsprinsipper for eiendeler som ikke kan verdsettes basert på noterte priser, er beskrevet i note 6 Virkelig verdi hierarki i årsrapporten for 2020.

D.5 Andre opplysninger

Alle vesentlige opplysninger om verdsettingen anses dekket i det foregående.

E. Kapitalforvaltning

KLPs overordnede mål er å forvalte den kapitalen medlemmene har plassert i foretaket, enten som eier (egenkapital) eller som pensjonskunde (pensjonsfond), best mulig innenfor virksomhetens risikoevne.

E.1 Ansvarlig kapital

Den ansvarlige kapitalen under Solvens II består av basiskapital og supplerende kapital. Som basiskapital regnes differansen mellom verdien av eiendelene og forpliktelsene på Solvens II-balansen og fondsobligasjonslånet. Ansvarlige lån inngår også som basiskapital.

Fremtidig rett til innkalling av egenkapital, innkallingsretten, som KLP har, regnes som supplerende kapital. Eventuell netto utsatt skattefordel kan også inngå som supplerende kapital.

Tabellen under viser inndelingen av den ansvarlige kapitalen i basiskapital og supplerende kapital, uten bruk av overgangsregelen for de forsikringstekniske avsetningene.

Tabell 22: Inndeling av ansvarlig kapital i basiskapital og supplerende kapital. Tall i millioner kroner. Uten overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger.

Ansvarlig kapital	2020	2019
Differanse eiendeler og forpliktelser på Solvens II balansen	33 946	31 152
Fondsobligasjonslån	1 764	1 738
Sum basiskapital, kapitalgruppe 1	35 710	32 890
Ansvarlig lån	3 340	6 408
Risikoutjevningssfond	-	-
Sum basiskapital, kapitalgruppe 2	3 340	6 408
Innkallingsrett EK	11 438	11 535
Utsatt skattefordel	-	-
Sum supplerende kapital	11 438	11 535
Totalt	50 488	50 833

Tabell 23: Inndeling av ansvarlig kapital i basiskapital og supplerende kapital. Tall i millioner kroner. Med overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger.

Ansvarlig kapital	2020	2019
Differanse eiendeler og forpliktelser på Solvens II balansen	45 023	37 154
Fondsobligasjonslån	1 764	1 738
Sum basiskapital, kapitalgruppe 1	46 787	38 892
Ansvarlig lån	3 340	6 408
Risikoutjevningssfond	-	-
Sum basiskapital, kapitalgruppe 2	3 340	6 408
Innkallingsrett EK	11 438	11 535
Utsatt skattefordel	-	-
Sum supplerende kapital	11 438	11 535
Totalt	61 565	56 835

Formålet med foretakets ansvarlige kapital er å tilfredsstillere regulatoriske krav under Solvens II med god margin. Foretaket rapporterer kapitaldekning for solvenskapitalkravet og minstekapitalkravet kvartalsvis.

Styret har vedtatt en retningslinje for kapitalstyring. Formålet med retningslinjen er å sikre at KLP er tilstrekkelig kapitalisert og oppfyller de regulatoriske minimumskrav til kapital fastsatt av Finanstilsynet. Foretaket har i tillegg satt egne rammer for solvenskapitaldekningen som ligger godt over kravene fra Finanstilsynet.

Retningslinjen definerer soner for solvenskapitaldekningen. Det utarbeides årlig en kapitalplan hvor soneinndelingen og mål for solvenskapitaldekning fastsettes for planperioden som normalt er tre år. Hvilke tiltak som kan eller skal iverksettes ved ulike nivå på solvenskapitaldekningen defineres også. I inneværende planperiode har KLP mål om å ha en solvenskapitaldekning på over 150 prosent.

Foretaket benytter overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger, men setter mål for solvenskapitaldekning uten bruk av denne. Av samme grunn rapporteres solvenskapitaldekning uten bruk av overgangsregel i noter til foretakets regnskap. Solvenskapitaldekning uten bruk av overgangsregelen er 283 prosent per 31.12.2020. Denne var 275 prosent per 31.12.2019. Solvenskapitaldekning med bruk av overgangsregelen er 359 prosent per 31.12.2020, den var 316 prosent per 31.12.2019. Dette er godt over eget mål som igjen er godt over myndighetenes krav.

KLP har i sine vedtekter en rett til å kalle inn kapital fra sine eiere. I tillegg henter foretaket inn et årlig egenkapitalbidrag fra sine eiere. For 2020 var egenkapitalbidraget 0,30 prosent av premiereserven.

Den ansvarlige kapitalen klassifiseres i tre kapitalgrupper med utgangspunkt i egenskapene ved den enkelte kapitalpost. Kvalitet og tilgjengelighet er avgjørende for klassifiseringen. Hovedinndelingen baseres på om

- Kapitalen kan benyttes til eller innbetales etter påkrav for å dekke ethvert tap til enhver tid
- Kapitalen kan ved avvikling benyttes til å dekke tap og skal ikke tilbakebetales før alle andre krav er dekket, herunder krav som følger av forsikrings- og gjenforsikringsavtaler

Kapitalgruppe 1

Foretakets ansvarlige kapital i kapitalgruppe 1 uten begrensninger, fremkommer som differansen mellom eiendeler og forpliktelser i Solvens II-balansen fratrukket risikoutjevningfondet og utsatt skattefordel. I tillegg inngår fondsobligasjonslånet som kapital i kapitalgruppe 1 med begrensninger. Kapital med begrensninger kan ikke utgjøre mer enn 20 prosent av det samlede beløpet for postene i kapitalgruppe 1. Fondsobligasjonslånet ligger godt under denne begrensningen. All kapital i kapitalgruppe 1 er basiskapital.

Kapitalgruppe 2

Under kapitalgruppe 2 inngår ansvarlige lån som basiskapital. I tillegg inngår ikke-innbetalt egenkapitaltilskudd og ikke-innbetalt innskudd i medhold av etterutligningsretten som supplerende kapital. Den supplerende kapitalen beregnes som 2,5 prosent av KLPs samlede premiereserve til enhver tid, der godkjenning for denne metodikken er gitt frem til og med 31.12.2023. Den siste godkjenningen fra Finanstilsynet ble gitt 14.06.2019.

Kapitalgruppe 3

Under kapitalgruppe 3 inngår en eventuell netto utsatt skattefordel med visse begrensninger. Både ved årsslutt 2020 og årsslutt 2019 var denne null.

E.1.1 Klassifisering av ansvarlig kapital

Summen av tellende kapital i kapitalgruppe 2 og 3 kan ikke overstige 50 prosent av solvenskapitalkravet. For KLP virker dette begrensende både ved årsslutt 2020 og årsslutt 2019. Ved en eventuell økning i solvenskapitalkravet vil den ubenyttede kapitalen i kapitalgruppe 2 (10,6 milliarder kroner var ubenyttet ved utgangen av 2019) redusere den negative effekten økningen i solvenskapitalkravet har på kapitaldekningen.

Fondsobligasjonlånet (15 milliarder JPY) med Solvens II-verdi på 1,8 milliarder kroner per 31.12.2020, har en fast USD-rente på 5,07 prosent per år. Lånet er evigvarende, men KLP har rett til å innløse lånet 28.04.2034. Dersom KLP ikke benytter sin rett til innløsning i 2034, får lånet flytende rente. Kredittmarginen øker da med 1 prosentpoeng til seks måneders JPY LIBOR-rente + margin på 3,30 prosent per år. Lånet ble utstedt 22.04.2014.

Det ansvarlig lånet (294 millioner EUR) med Solvens II-verdi på 3,3 milliarder kroner per 31.12.2020, har en fast rente på 4,25 prosent per år. Lånet ble utstedt 10.06.2015 og er tidsbegrenset med forfall i 2045. I 2020 ble det gjennomført et tilbakekjøp av lånet på EUR 306 millioner av nominell verdi. Innlånet kan innfris av KLP etter ti år, og på hver renteinbetalingsdato etter dette frem til forfallstidspunktet. Lånet er notert på London Stock Exchange.

Solvens II-regelverket stiller krav til sammensetningen av den ansvarlige kapitalen til dekning av henholdsvis solvenskapitalkravet og minstekapitalkravet. Dette kalles tellende ansvarlig kapital.

I tabellene under vises den totale ansvarlige kapitalen per kapitalgruppe splittet på basiskapital og supplerende kapital. Andelen av disse beløpene som kan benyttes til tellende kapital for solvenskapitalkravet og minimumskapitalkravet er også vist i tabellen. Beregningene av forsikringstekniske avsetninger er uten overgangsregler.

Tabell 24: Klassifisering av den ansvarlige kapitalen. Tall i millioner kroner.

2020	Ansvarlig kapital	Tellende ansvarlig kapital	
		SCR	MCR
Kapitalgruppe 1, ubegrenset	33 484	33 484	33 484
Fradrag datterselskaper		-	-
Kapitalgruppe 1, ubegrenset etter fradrag	33 484	33 484	33 484
Fondsobligasjonslån	1 764	1 764	1 764
Sum basiskapital i kapitalgruppe 1	35 248	35 248	35 248
Ansvarlige lån	3 340		
Sum basiskapital i kapitalgruppe 2	3 340		
Sum basiskapital	38 588		
Innkallingsrett EK	11 438		
Sum supplerende kapital i kapitalgruppe 2	11 438		
Sum kapitalgruppe 2	14 778	7 574	1 363
Utsatt skattefordel			
Totalt	50 026	42 822	36 612

Tabell 25: Klassifisering av den ansvarlige kapitalen. Tall i millioner kroner.

2019	Ansvarlig kapital	Tellende ansvarlig kapital	
		SCR	MCR
Kapitalgruppe 1, ubegrenset	31 152	31 152	31 152
Fradrag datterselskaper		-	-
Kapitalgruppe 1, ubegrenset etter fradrag	31 152	31 152	31 152
Fondsobligasjonslån	1 738	1 738	1 738
Sum basiskapital i kapitalgruppe 1	32 890	32 890	32 890
Ansvarlige lån	6 408		
Sum basiskapital i kapitalgruppe2	6 408		
Sum basiskapital	39 298		
Innkallingsrett EK	11 535		
Sum supplerende kapital i kapitalgruppe 2	11 535		
Sum kapitalgruppe 2	17 943	7 297	1 216
Utsatt skattefordel			
Totalt	50 833	40 187	34 106

Solvenskapitalkravet (SCR) skal dekke risikoen for tap av foretakets ansvarlige kapital og beregnes slik at sannsynligheten er 99,5 prosent for at samlet tap, forsikringsmessig tap og finansielt tap, over en periode på tolv måneder ikke overstiger det beregnede kapitalkravet.

Minstekapitalkravet (MCR) skal dekke risikoen for tap av foretakets basiskapital og beregnes slik at sannsynligheten er 85 prosent for at samlet tap over en periode på tolv måneder ikke overstiger det beregnede kapitalkravet. Minstekapitalkravet skal ikke være lavere enn 25 prosent eller høyere enn 45 prosent av foretakets solvenskapitalkrav.

Solvenskapitalkravene og solvenskapitaldekningen med og uten overgangsregel for forsikringstekniske avsetninger er vist i tabellen under.

Tabell 26: Solvenskapitalkrav og solvenskapitaldekning uten bruk av overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger. Tall i millioner kroner.

Solvenskapitalkrav og -dekning	2020		2019	
	SCR	MCR	SCR	MCR
Solvenskapitalkrav	15 148	6 817	14 595	6 079
Tellende kapital	42 822	36 612	40 187	34 106
Overskytende kapital	27 674	29 795	25 593	28 027
Solvenskapitaldekning	283 %	537 %	275 %	561 %

Tabell 27: Solvenskapitalkrav og solvenskapitaldekning med bruk av overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger. Tall i millioner kroner.

Solvenskapitalkrav og -dekning	2020		2019	
	SCR	MCR	SCR	MCR
Solvenskapitalkrav	15 148	6 817	14 595	6 079
Tellende kapital	54 362	48 150	46 190	40 108
Overskytende kapital	39 214	41 333	31 595	34 029
Solvenskapitaldekning	359 %	706 %	316 %	660 %

Forskjellen mellom egenkapitalen i regnskapet og differanse mellom eiendeler og forpliktelser i Solvens II-balansen, var ved årsslutt 2020 og årsslutt 2019 som vist i tabellene under.

Tabell 28: Solvenskapital uten bruk av innkallingsretten, men med bruk av overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger sammenlignet med ansvarlig kapital i finansregnskapet. Tall i millioner kroner.

2020	Solvens II	Finansregnskapet
Innskutt egenkapital	18 194	18 194
Avstemningsreserve	15 290	
Annen opptjent egenkapital		15 784
Effekten av overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger	11 539	
Risikoutjevningfond		5 404
Sum basiskapital kapitalgruppe 1 uten begrensninger/egenkapital	45 023	39 382
Fondsobligasjonslån	1 764	1 764
Ansvarlig lån	3 340	3 135
Sum inkludert kapital med begrensninger/basiskapital kapitalgruppe 2/ ansvarlig lån	50 127	44 281

Tabell 29: Solvenskapital uten bruk av innkallingsretten men med bruk av overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger sammenlignet med ansvarlig kapital i finansregnskapet. Tall i millioner kroner

2019	Solvens II	Finansregnskapet
Innskutt egenkapital	16 540	16 540
Avstemningsreserve	14 612	
Annen opptjent egenkapital		15 238
Effekten av overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger	6 002	
Risikoutjevningfond		5 540
Sum basiskapital kapitalgruppe 1 uten begrensninger/egenkapital	37 154	37 318
Fondsobligasjonslån	1 738	1 738
Ansvarlig lån	6 408	6 012
Sum inkludert kapital med begrensninger/basiskapital kapitalgruppe 2/ ansvarlig lån	45 300	45 068

Differansen mellom eiendeler og forpliktelser under Solvens II er inkludert overgangsregler for tekniske avsetninger beskrevet under kapittel D.2.6 og D.2.7.

Hovedforskjellen mellom Solvens II og finansregnskapet er at opptjent overskudd som inngår som egenkapital i finansregnskapet, erstattes av avstemningsreserven i solvensbalansen. Også avstemningsreserven inneholder opptjent overskudd, men basert på verdsettelsen av eiendeler og forpliktelser i solvensbalansen. Avstemningsreserven vil også inkludere nåverdien av framtidige overskudd.

Verdi av forsikringstekniske avsetninger under Solvens II uten overgangsbestemmelsene, er verdsatt til 610,1 milliarder kroner. Regnskapsverdien av de forsikringsmessige avsetningene er verdsatt til 594,7 milliarder kroner. Solvens II-verdsettelsen er 15,4 milliarder kroner høyere enn den regnskapsmessige verdsettelsen. Overgangsbestemmelsene sier at vi i 2020 kan trekke fra 12/16 av denne differansen i Solvens II-verdsettelsen. Det vil si at verdsettelsen av forsikringstekniske avsetninger under Solvens II inkludert overgangsordningen er 598,6 milliarder kroner. Differansen mellom regnskap og Solvens II blir da 3,8 milliarder kroner i stedet for 15,4 milliarder kroner. Effekten for solvenskapitalen blir 11,5 milliarder kroner som vist i tabell 28 over.

E.2 Solvenskapitalkrav og minstekapitalkrav

Solvenskapitalkravet skal dekke risikoen for tap av foretakets ansvarlige kapital. Minstekapitalkravet skal dekke risikoen for tap av foretakets basiskapital.

E.2.1 Solvenskapitalkrav

Ved årsslutt 2020 var kapitalkravene som følger (2019 i parentes):

Minstekapitalkrav: 6,8 (6,1) milliarder kroner
Solvenskapitalkrav: 15,1 (14,6) milliarder kroner

Kapitalkravene over er inkludert overgangsregler for tekniske avsetninger.

KLP benytter standardformelen uten noen foretaksspesifikke parametere. Solvenskapitalkravet ved årsslutt 2020 og årsslutt 2019 fordeler seg slik:

Tabell 30: Solvenskapitalkravets sammensetning uten overgangsordning for forsikringstekniske avsetninger. Tall i milliarder kroner.

Solvenskapitalkravets sammensetning	2020	2019
Markedsrisiko	4,6	4,2
Motpartrisiko	0,1	0,1
Forsikringsrisiko	11,4	11,1
Diversifisering	-2,8	-2,6
Operasjonell risiko	2,7	2,5
Tapsabsorberende evne til utsatt skatt	-0,8	-0,8
Solvenskapitalkrav	15,1	14,6

Tabell 31: Solvenskapitalkravets sammensetning med overgangsordning for forsikringstekniske avsetninger. Tall i milliarder kroner.

Solvenskapitalkravets sammensetning	2020	2019
Markedsrisiko	4,6	4,2
Motpartrisiko	0,1	0,1
Forsikringsrisiko	11,4	11,1
Diversifisering	-2,8	-2,6
Operasjonell risiko	2,7	2,5
Tapsabsorberende evne til utsatt skatt	-0,8	-0,8
Solvenskapitalkrav	15,1	14,6

Fordelingen av kapitalkravet mellom de ulike risikoene avviker fra det som KLP selv anser som riktig. Som nevnt i kapittel C.1 bidrar avgangsrisiko til at kapitalkravet for forsikringsrisiko blir for høyt i forhold til de andre elementene.

E.2.2 Forenklede beregninger

KLP benytter forenklingene for motpartsrisikomodulen beskrevet i artikkel 111 og artikkel 112 i vedlegg til Forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften.

Forenklingen i artikkel 111 innebærer at det ikke beregnes diversifiseringseffekter innad i en modul ved beregning av risikoreduserende virkning av derivater. Forenklingen i artikkel 112 innebærer at risikojustert verdi av en sikkerhet sjablongmessig settes til 75 prosent. Begge

forenklinger gjøres for å lette beregningsarbeidet og gir ubetydelige økninger i kapitalkravet for motpartsrisiko.

E.2.3 Foretakspesifikke parametere

KLP benytter ikke foretakspesifikke parametere.

E.2.4 Inndata for beregning av minstekapitalkrav

Den lineære formelkomponenten til minstekapitalkravet ble ved årsslutt 2020 beregnet på data gitt i tabellen under.

Tabell 32: Inndata uten overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger.
Tall i milliarder kroner.

Inndata til lineær formelkomponent	31.12.2020	31.12.2019
Garanterte ytelser	436,7	391,7
Diskresjonære ytelser	159,3	168,6
Capital at Risk	421,2	506,1
Lineær formelkomponent	8,2	6,1

Beregningen av minstekapitalkravet blir da som følger:

Tabell 33: Minstekapitalkrav uten overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger.
Tall i milliarder kroner.

Beregning av minstekapitalkrav	31.12.2020	31.12.2019
Lineær formelkomponent	8,2	6,1
Solvenskapitalkrav	15,1	14,6
Tak for minstekapitalkrav	6,8	6,6
Gulv for minstekapitalkrav	3,8	3,7
Minstekapitalkrav	6,8	6,1

Tak for minstekapitalkrav er 45 prosent av solvenskapitalkravet. Gulv for minstekapitalkrav er 25 prosent av solvenskapitalkravet.

Tilsvarende beregninger med overgangsregler på forsikringstekniske avsetninger er gitt i tabellene under.

Tabell 34: Inndata med overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger.
Tall i milliarder kroner.

Inndata til lineær formelkomponent	31.12.2020	31.12.2019
Garanterte ytelser	436,7	391,7
Diskresjonære ytelser	156,2	168,6
Capital at Risk	421	506,1
Lineær formelkomponent	8,2	6,1

Tabell 35: Minstekapitalkrav med overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger.
Tall i milliarder kroner.

Beregning av minstekapitalkrav	31.12.2020	31.12.2019
Lineær formelkomponent	8,2	6,1
Solvenskapitalkrav	15,1	14,6
Tak for minstekapitalkrav	6,8	6,5
Gulv for minstekapitalkrav	3,8	3,6
Minstekapitalkrav	6,8	6,1

Vi ser her at taket satte begrensninger for minstekapitalkravet i 2020.

E.3 Bruk av durasjonsbaserte undermodulen for aksjerisiko ved beregning av solvenskapitalkravet

KLP benytter ikke den durasjonsbaserte undermodulen for aksjerisiko.

E.4 Forskjeller mellom standardformelen og benyttede interne modeller

KLP benytter ikke interne modeller.

E.5 Manglende oppfyllelse av minstekapitalkravet eller solvenskapitalkravet

KLP oppfyller både minstekapitalkravet og solvenskapitalkravet.

E.6 Andre opplysninger

Alle vesentlige opplysninger anses dekket i det foregående.

Godkjenning

Rapporten er godkjent av styret i KLP 18. mars 2021.

Sverre Thornes, Konsernsjef

Templater

Følgende QRTer (Quantitative Reporting Templates) er inkludert i det følgende.

QRT kode	QRT navn
S.01.02.01	Generell informasjon om foretaket
S.02.01.01	Balansen
S.05.01.01	Premier, erstatninger og kostnader pr. forsikringsbransje
S.12.01.01	Forsikringstekniske avsetninger – livsforsikring og helseforsikring håndtert som livsforsikring
S.22.01.01	Effekten av overgangsregler og andre tiltak knyttet til langsiktige garantier
S.23.01.01	Ansvarlig kapital
S.25.01.01	Solvenskapitalkrav - for grupper som benytter standardmetoden
S.28.01.01	Minstekapitalkrav – kun livsforsikringsvirksomhet eller skadeforsikringsvirksomhet

HOVEDKONTOR

Besøksadresse:

Dronning Eufemias gate 10, Oslo

Sentralbord: 55 54 85 00

Faks: 22 03 36 00

REGIONSKONTOR

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7, Bergen

Kundesenter: 55 54 85 00

Faks: 55 54 85 90

ALL POST SENDES TIL

Kommunal Landspensjonskasse,

Pb. 400 Sentrum, 0103 Oslo

Elektroniske henvendelser:

klp.no/kontakt

www.klp.no

Organisasjonsnr.: 938 708 606